

ZADRVGAR.

G · L · A · S · I · L · O · N · A ·

B · A · V · L · J · A · L · N · Σ

Z · A · D · R · V · G · Σ · V · S ·

L · V · Ž · B · Σ · N · C · Σ · V ·

D · R · Ž · A · V · N · I · H

Ž · Σ · L · Σ · Z · N · I · C

L · J · V · B · L · J · A · N · A · VII.

S.

R.

Vabilo

na

IX. redni letni občni zbor

**Nabavljalne zadruge uslužbencev
drž. železnic v Sloveniji, r. z. z o. z.**

ki se bo vršil

v nedeljo 26. aprila 1931. ob 8.30 uri dopoldne v prostorih glasbenega društva „Sloge“ v Ljubljanskem dvoru, Pražakova ul. 17,
na podlagi čl. 39. združenih pravil po delegatih.

D N E V N I R E D :

1. Poročilo upravnega in nadzornega odbora o poslovanju v l. 1930. ter odobritev računskega zaključka za poslovno leto 1930.
2. Sklepanje o razdelitvi čistega dobička.
3. Sklepanje o izpremembi združenih pravil čl. 15. in 27. v zmislu predloga volišča v Mariboru.
4. Dopolnilna volitev upravnega in nadzornega odbora ter volitev namestnikov obeh odborov.
5. Razni predlogi članskih sestankov.
6. Določitev zneska, do katerega se sme zadruga po čl. 47. združenih pravil zadolžiti.
7. Odobritev kredita za event. adaptacije.
8. Slučajnosti.

Opomba: V slučaju, da občni zbor ob določeni uri ne bi bil sklepčen, se vrši pol ure pozneje nov občni zbor z istim dnevnim redom, ki sklepa ob vsakem številu prisotnih delegatov. Člani združenja imajo pravico udeležbe in sodelovanja na občnem zboru, toda brez glasovalne pravice.

Upravni odbor.

ZADRUGAR

GLASILO NABAVLJALNE ZADRUGE VSLUŽBENCEV DRŽ. ŽEL.

Štev. 4

LJUBLJANA, 20. APRILA 1931.

Leto VII.

J. Š.:

Zadružništvo Jugoslavije

Koncem leta 1930. so bile včlanjene v Glavnem savezu zadružnih zvez v Beogradu sledeče zadružne zveze:

1.) Savez nabavljajških zadrug državnih uslužbencev, osnovan l. 1921., s 35.570 člani v 114 zadrugah z vplačanimi deleži 75,885.482 Din. Fondi znašajo 169.210 Din, a skupni kredit 44,578.610 Din. V tem savezu so včlanjene naša nabavljajna, ljubljanska in mariborska kreditna zadruga ter naše najmlajše stavbne zadruge.

2.) Glavni savez srbskih zemljoradničkih zadrug, osnovan leta 1895., s 160.280 člani v 2230 zadrugah z vplačanimi deleži 4,682.091 Din in članskim jamstvom 66,305.000 Din. Fondi znašajo koncem leta 11,902.326 Din in skupni kredit, ki ga uživajo vse zadruge, 55,047.150 Din.

3.) Savez zdravstvenih zadruga v Beogradu, osnovan leta 1921. Ima 15.000 članov v 47 zadrugah s 315.215 Din deležev. Fondi znašajo 1 milijon 688.055 Din in kredit vseh zadrug 1,426.994 Din.

4.) Središnji savez hrvatskih seljačkih zadrug v Zagrebu, osnovan leta 1910., z 22.646 člani v 323 zadrugah s 472.875 Din deležev. Fondi znašajo 531.025 Din in skupni kredit zadrug 3,261.434 Din.

5.) Zadružna zveza Zagreb, osnovana leta 1920., z 9892 člani v 99 zadrugah in 119.000 Din vplačanih deležev. Fondi znašajo 174.031 Din in skupni kredit 12,194.665 Din.

6.) Zadružna zveza Ljubljana, osnovana leta 1899., s 127.000 člani v 578 zadrugah in vplačanimi deleži 1,520.087 Din. Fondi znašajo 232 milijonov 863.279 Din in kredit vseh zadrug 55,596.279 Din.

7.) Zveza slovenskih zadrug Ljubljana, osnovana leta 1927., združena z bivšo Zadružno zvezo Celje, ki je bila ustanovljena l. 1853., s 63.000 člani v 365 zadrugah in vplačanimi deleži 348.460 Din. Kredit znaša 21.852.637 Din.

8.) Savez stavbenih zadruga Ljubljana, osnovan leta 1925., s 480 člani v 10 zadrugah.

9.) Savez hrvatskih seljačkih zadruga v Sarajevu, osnovan l. 1929., s 13.800 člani v 95 zadrugah in vplačanimi deleži 72.750 Din in kreditom vseh zadrug 4,461.882 Din.

10.) Savez srbskih zemljoradničkih zadruga Sarajevo, osnovan l. 1912., z 10.270 člani v 121 zadrugah in vplačanimi deleži 513.600 Din. Fondi znašajo 407.530 Din in kredit vseh zadrug 11,575.120 Din.

11.) Zadružni savez Split, osnovan leta 1907., z 32.696 člani v 197 zadrugah z vplačanimi deleži 629.000 Din. Skupni kredit znaša 10,357.000 dinarjev.

12.) Zemljoradnička centralna kasa Novi Sad, osnovana leta 1927., z 10.000 člani v 114 zadrugah in vplačanimi deleži 407.000 Din. Fondi znašajo 325.020 Din in kredit vseh zadrug 25,868.504 Din.

13.) Banatski savez srpskih zemljoradničkih zadruga Veliki Bečkerek, osnovan leta 1922., s 1692 člani v 82 zadrugah z 281.800 Din deleži. Fondi znašajo 388.149 Din in kredit zadrug 8,430.096 Din.

14.) Zveza gospodarskih zadrug Ljubljana, osnovana leta 1919., s 23 tisoč člani v 154 zadrugah s 3030 Din deležev. Fondi znašajo 4680 Din in kredit zadrug 5938 Din.

15.) Savez srpskih zemljoradničkih zadruga Novi Sad, osnovan leta 1928., ki ima včlanjenih 210 zadrug s 359.409 Din deležev in katerih kredit znaša 8,977.724 Din.

16.) Središnji savez čehoslovaških zemljoradničkih zadrug Novi Sad ima včlanjenih 37 zadrug s 1700 Din deležev in kredit zadrug znaša 12.877 Din.

17.) Zadružna matica Split, osnovana leta 1929. Ima včlanjenih 68 zadrug z 92.250 Din deležev in kredit zadrug znaša 1,551.170 Din.

Iz tega je razvidno, da imamo v naši državi 17 zadružnih zvez z revizijsko pravico, v katerih je včlanjenih 4844 zadrug. Trije savezi s 315 zadrugami niso objavili števila svojega članstva, ostalih 4529 zadrug pa je imelo koncem leta 1930. 465.326 članov. Ako vzamemo v poštev še število članstva, ki ga trije savezi niso prijavili, imamo v naši državi okrog pol milijona ljudi članov zadrug, kar znači, da si je zadružništvo, in to v kratkem času, osvojilo široke plasti naroda, kar nam potrjuje, da je bila ideja samopomoči za naš narod velik blagor in da si naš narod obeta od zadružne ideje ustvaritev solidne gospodarske podlage. Pripomniti moramo, da državni uslužbenci v zadružnem pokretu nismo ravno na zadnjem mestu, čemur moramo zopet iskati vzrok v tem, da to obje uvidi velik pomen zadružništva in je uverjeno, da se bo moglo edino na ta način uveljaviti kot resen in pomemben gospodarski faktor v narodu in državi.

Ne ruši starega, obstoječega, dokler nisi na isto mesto postavil novega —
boljšega.

Največji zapravljivec je divjak. Sicer malo zapravi, toda on zapravi vse,
kar je pridelal, in ničesar ne spravlja za bodočnost.

Ošabnost in prezirljivost med tovariši in tovarišicami je znak plitvega
uma in visoke domišljavosti.

I.

Tako začno skoro vse pravljice. Otrokova duša zasanja ob njih, hrepeneče gleda otročje oko tam nekam v ono čudno čudovito preteklost, ko sta se cedila po svetu med in mleko, ko se je spreminjalo pod čudodelno roko dobrih vil in palčkov kamenje v zlato in bleščeče dragulje. In otroška usta sprašujejo, zakaj ni še danes tako, in odrasli jim odgovarjajo: »Ker so zlobni ljudje pregnali dobre vile, palčke in duhove« ali pa: »To so pravljice, ki so vse izmišljene«, in slično. A otrok ne veruje odraslim, hoče imeti svoj pravljичni svet, svoje lepe sanje, ki mu jih šele realno življenje polagoma izrine iz njegove otroške fantazije. Dobe se med njimi, ki nikoli ne izsanjajo in ki jih tudi vsakdanje življenje ne postavi na trda tla resničnosti, tok časa gre mimo in preko njih, propadejo in izginejo, človeštvu pa niso dali nič in oni sami niso imeli nič od človeštva.

Tudi odrasli sanjajo in si pripovedujejo, ne pravljic, pač pa o dobrih starih časih, v katerih so živeli njih očetje in dedje, ali ko so bili še sami mladi, tako pred tridesetimi, štiridesetimi leti: »Enkrat je bil čas, ko je bilo dosti dela, zaslužka razmeroma tudi še, lahko se je dalo še kaj na stran, ali se je pa z vsakdanjim zaslužkom udobno živelo.« Rod za rodom je živel na isti način, zabave in razvedrila so bila skupna, s familio, s sorodstvom, s prijatelji in znanci in skupna tudi žalost in sočustvovanje.

Kakor učinkuje na otroka pravljica ter ga zajame za daljšo ali krajšo dobo v svoj krog, ravno tako zamami odraslega človeka, da, cele skupine in narode, povest o lepih patrijarhalnih časih, da gleda bolj v preteklost kot v sedanjost in bodočnost, dokler ne nastopi katastrofa, ki vrže posameznika, skupino ali narod iz tira navajenega in privzgojenega načina življenja. Katastrofo so doživeli evropski narodi na primer v letu 1789., ko je prevrnila francoska revolucija dotakratni absolutistično-fevdalni gospodarski sistem in postavila na njegovo mesto liberalno gospodarstvo. Vse preteklo stoletje je obvladal ne samo Evrope, temveč tudi ostale izvenevropske kulturne narode gospodarski liberalizem, čigar produkt je današnji človek in današnji družabni red. Že koncem preteklega stoletja in še izraziteje ob početku tekočega je začel silen odpor proti liberalnemu gospodarskemu sistemu in družabnemu redu, voden po različnih socijalističnih ideologijah in strankah. Zopet je bil mir in navajen udoben način življenja prekinjen po katastrofi, ki pa ni več zadela samo evropskih narodov, temveč vse človeštvo in ki jo je povzročila svetovna vojna v letu 1914. in nato sledeče revolucije in revolucionarni pokreti, socijalni in narodnostni, vsepovsod.

Kakor po francoski revoluciji, tako išče tudi današnja človeška družba izhoda in novih smeri za mirno in udobno življenje in milijoni ust ponavljajo pravljичne besede: »Enkrat je bil čas, ko se je bolje živelo.«

II.

Po slednji katastrofi je človek doživel veliko razodetje, ki ga vodi iz ozkega kroga družine, skupine, naroda, da celo preko meja rase in ki ga vodi do spoznanja organske skupnosti človeškega rodu. Kakor se širijo vodni krogi v ribniku, če vržemo kamen na njegovo gladino, prav do njegovih robov, ravno tako čuti danes človeštvo vsega sveta vsako spremembo v gospodarski, finančni ali politični strukturi in naj se ta sprememba izvrši v Evropi, Ameriki ali v kakem drugem delu sveta.

Vidimo pa tudi, da so si težave, ki tarejo slabejšega človeka, po vsem svetu slične, da so si želje, ki prihajajo iz src nesrečnih, podobne na vsej naši zemlji. Socijalni pokreti, ki jih mi v svoji neposredni okolici doživljamo in živimo, so podobni gibanjem, ki so nastala daleč od nas iz sličnih razmer in imajo našim podobne cilje.

Zato je največje važnosti za vsakega posameznika, za stan in za narod, državo, da z budnim očesom pazi, kaj se godi in dela okolu njega, kako skušajo drugi stanovi in narodi rešiti pereča socijalna, gospodarska in politična vprašanja, kake ideje se porajajo v svetu — zavedati se pa mora tudi, da ravno tako tudi ostali svet gleda in prisluškuje, kaj dela in kake ideje zastopa on sam, stan ali narod.

Katera vprašanja so danes za nas, za našega jugoslovanskega železničarja najvažnejša? Gotovo da socijalna in gospodarska. Tu si moremo biti takoj na jasnem in si ne smemo prikrivati resnice, ki je glavni vzrok današnjega nezadovoljivega stanja v človeški družbi, in to je: Breznačelnost. Zadnje desetletje je prešlo, ne da bi zavzelo človeštvo kakšno načelno stališče napram socijalnim teorijam, ki so privrele od svetovne vojne razrahljane človeške duše. Današnje človeštvo nam ni dalo ideologov, ki bi nam pokazali pot, kako premostiti prepad, ki ga je izkopala med socijalnimi sloji liberalna doba prejšnjega stoletja. Isto neorijentiranost vidimo tudi pri reševanju gospodarskega vprašanja. Danes so prišli veliki gospodarski politiki do sledečega zaključka: »Pravilno gospodarstvo ni samo varčevanje, temveč obenem pravilno trošenje. Modro trošenje in varčevanje sta dve strani gospodarstva. Potrebno je, da se spravi produkcija in konsum v pravilno razmerje. Dokler se to ne zgodi, ne bo miru na svetovnih trgih.« Kako se naj to izvede, nam ne povedo.

III.

Ali naj torej sedaj čakamo s prekrizanimi rokami in Bogu vdano na rešitev za nas tako važnih, da, življenjskih vprašanj?

Ne!

Ves svet je zainteresiran na gornjih vprašanjih in po vsem svetu se govori in piše o teh vprašanjih. Iz množice predlogov, razprav, govorov se vedno pogosteje čujeta dve besedi, dve ideji, ki naj pripeljeta sodobnega človeka do miru in v novo dobo, ki naj temelji in naj odgovarja nje-

govemu današnjemu čuvstvovanju in gospodarskemu pojmovanju, in ti sta: Zadrugništvo in standardizacija (standard = vzor, mera, pravilo).

S prvim, to je zadrugništvom, smo se slovenski železničarji že seznanili in je zadrugna ideja prodrla že precej globoko v naše vrste. Ne bomo na tem mestu dalje razpravljali o zadrugništvu in hočemo samo poudariti, da odgovarja zadrugništvo našemu hotenju in stremljenju, ker vsebuje vse najboljše strani raznih gibanj: tako ima od krščanstva ljubezen in vero ter moralne principe, od socializma organizacijo, od liberalizma pa svobodo zadrugnikov in njih avtonomnost. Najvažnejši princip zadrugništva pa je človeškost, ono ne pridiga sovraštva, ne narodnega in ne razrednega boja. Pač pa apelira na vse človeštvo.

Z drugim, standardizacijo, se jugoslovanski železničar še ni spoznal. Razumljivo. Smo pač sredi boja, ko se premikajo politični, socialni in gospodarski sistemi, se izpreminjajo, prilagodujejo nekim novim potrebam človeške družbe. Vsem vprašanjem in procesom, čijih končne posledice in končne oblike še niso vidne sodobnikom, stoji naš železničar, ki je povečini in po svojem poslu realist in obenem skeptik, nekako nezaupno. Kje in kako mu naj pomaga standardizacija, o kateri je sicer že bral in slišal govoriti?

Naš kmet, stari zadrugar, je začel v naši državi prvi razumevati, kaj pomeni za njega standardizacija. Seveda, do smotrene izvedbe ima še dolgo pot, a začetek je napravljen. Kmet-posameznik ne bo zmožel tega, pač pa preko svojih zadrug. Žito, sadje, jajca, perutnino, živino, vse bo polagoma standardiziral in postal na ta način sposoben konkurent na svetovnih tržiščih. Tako se dela v produkciji. Kako se naj zadrži napram temu pokretu konsument? Kakor smo že prej omenili, pravijo gospodarski politiki, da je treba spraviti v pravilno razmerje produkcijo in konsum. Ker se uvaja v produkcijo standard, se mora istotako tudi v konsum, v potrošnjo ali še bolje v naše izdatke. Kakor uvaja naš kmet in sploh producent polagoma standard v svoje gospodarstvo, ravno tako mora postopati konsument-državni nameščeneec. Razmere še niso dozorele v vseh delih naše države tako daleč, da bi zamogli uvesti novost povsod istočasno in tudi še niso zato podani predpogoji v različnih vrstah državnih nameščenec. Glavni predpogoj pa je dobro razvito zadrugništvo, in to ima slovenski del železničarjev.

Nabavljalna zadruga oskrbuje železničarje že danes z vsemi glavnimi potrebščinami in ga bo tekom časa lahko oskrbela z vsem, kar se v družini sploh potrebuje. Kreditne zadruge zopet mu oskrbujejo denar, njegove prihranke in kredite. S tem, ko se omejuje železničar na samo dve gospodarski ustanovi, si je že stvoril neke vrste standard za življenje in svoje izdatke.

K prvemu koraku mora napraviti sedaj še drugega. V 3. številu »Zadrugarja« se razpravlja, kako nekoristno za njega in v škodo splošnosti je,

če troši železničar gotov denar, mesto da se poslužuje tekočega računa in čeka.

Poglejmo si le v vsakdanjem življenju, kako neracionalno postopamo z gotovim denarjem. Železničarjev glavni dobavitelj je nabavljalna zadruga, pri kateri kupuje proti plačilu v gotovini ali pa na kredit. Oni, ki sproti plačuje, dvigne prvega vsakega meseca svojo plačo, a ne gre takoj v zadrugo nakupovat, temveč pozneje, celo v drugi polovici meseca, tako da mu leži denar brez vsake koristi doma. Ko izvrši nakup, plača, pri tem izgubljata on in zadrugin uslužbenec s štetjem in menjavanjem denarja dragoceni čas. Zadruga ima zopet posla s tem denarjem, ga zbira, prešteva, paketira in hrani v blagajni, kjer leži zopet brezplodno toliko časa, da ga naloži v kakem denarnem zavodu, kjer ima tekoči račun.

Na slabem je tudi oni železničar, ki kupuje na kredit in mu nabavljalna zadruga odteguje potom službene edinice pri plači. V tem slučaju sicer ne pride gotov denar iz njegovih rok, je pa drugače prizadet, ker zamore kupovati v zadrugi samo ob gotovem terminu. Zato naroča svoje potrebščine za cel mesec skupaj in ker ne more do dkg natančno vedeti vnaprej potrošnje, naroča neracionalno, včasih preveč, včasih premalo. Še na slabšem je pri tem zadruga, ker mora čakati na denar po šest do sedem tednov in zgubi tako samo na obrestih v letu več kot pol milijona.

V rokah zadrugarjev je rešitev, ki je zelo enostavna. Iz prakse vemo, da se giblje skozi celo leto in dalje mesečna potrošnja v približno isti višini, 400, 500, 600 dinarjev, enkrat malenkost več, enkrat zopet manj. Zato naj otvori železničar pri kreditni zadrugi tekoči račun, na katerega si pusti od plače odtegovati svoj predvideni mesečni potrošek, in sicer v vedno enakih zneskih. N. pr. iz prakse ve, da znaša potrošek v enem mesecu 520, v drugem 490, v tretjem 470 dinarjev itd., zato si pusti po kreditni zadrugi odtegovati enake mesečne zneske po 500 dinarjev. Kreditna zadruga sporoči nabavljalni zadrugi, da ima I. I. pri nji tekoči račun v višini 500 dinarjev mesečno. Pametna in preudarna gospodinja bo računala s tem in bo skušala ostati pri nakupu pod tem zneskom, da si nabere v kreditni zadrugi nekaj denarja preko 500 dinarjev za nepredvidene večje nakupe v enem ali drugem mesecu, za Veliko noč, Božič, ali za jesen, ali pa ji ostane koncem leta kot viden prihranek v naši hranilnici.

S tem načinom vlaganja in nakupovanja začno lahko takoj vsi oni, ki kupujejo v gotovini. Oni pa, ki kupujejo na kredit, ne bodo zmogli povečini prenesti tega, da jim nabavljalna zadruga odtegne od plače dolžni znesek in istočasno tudi kreditna zadruga v približno isti višini. Ti bi morali v kreditni zadrugi polagoma in toliko časa v mesečnih obrokih po 20, 30 ali več dinarjev zbirati denar na tekoči račun, nakar bi prenehali z nakupom na kredit in začeli z nakupom na tekoči račun. Še enostavneje si pa pridobi vlogo na tekoči račun, če odstopi kreditni zadrugi prihranke, ki jih nabavljalna zadruga vsakoletno izplačuje zadrugarjem.

Tako bi se doseglo, da bi ležal denar posameznika in nabavljalne zadruga vedno plodonosno naložen pri kreditni zadrugi, zadrugarji bi lahko skozi ves mesec neovirano nakupovali v nabavljalni zadrugi in odpadlo bi prenašanje gotovega denarja iz roke v roko.

*

Želeti bi bilo, da posveti naš železničar tem vprašanjem vso resno pozornost. Nikakor ne maramo trditi, da se reši s tem že njegov socialni in gospodarski položaj, a lahko trdimo, da si ga vsaj olajša, ko koraka s tokom časa in da bodo zanamci lahko rekli: »Enkrat je bil železničar, ki je aktivno delal in ustvarjal, ko se je koval novi človek in ko je bilo staro v krizi.«

Kava

Zgodovinski podatki.

Po dosedaj znanih izsledkih so gojili kavino drevo in poznali kavino pijačo stari Abesinci in Etiopci že pred tisoč leti. Iz vzhodnoafriških pokrajin se je zanesla kultura kave v sosednjo Arabijo nekako početkom 14. stoletja. Arabci in Turki so pili kavo okoli leta 1400. namesto drugih opojnih pijač. V Mekki je obstojal javen kavotoč okoli l. 1500. Iz turškega carstva se je zanesla kava v Sirijo, odtod pa najbrž v Evropo, kamor so jo zanesli benečanski trgovci in brodarji. Sredi 16. stoletja je turški sultan Soliman odobril javno prodajanje kavine pijače v Carigradu. V Rimu se je odprl prvi kavotoč l. 1626., tekem 17. stoletja pa se je kavopitje v celi Italiji že povsem udomačilo. V Londonu se je odprla prva kavarna 1652. l., v Parizu 1670. l., v Berlinu razmeroma pozno 1721. l. Koncem 17. stoletja se prične uvažati kava v večjem obsegu v nemške države in v Avstrijo.

V 18. stoletju se je pričel širiti močan odpor proti uvozu kave na evropski kontinent. Neposreden povod temu pokretu je merkantilistični narodno-gospodarski nauk, ki je zastopal avtarkične nazore v trgovinski politiki. V nadomestilo za kavo so priporočali nadomestek v cikoriji, žitni kavi i. pod. Vendar pa ta pokret ni uspel in konsum kave se je iz leta v leto stalno večal. Kavini nadomestki so v stvari sami pripomogli do izdatnega širjenja kavopitja, saj mnogi ljudje raje pijejo kavo v zvezi z nadomestkom, kot pa samo čisto kavo.

Dandanes skoro ni družine, ki ne bi trošila kave. Konsum v širokih narodnih plasteh je začasno malo oviran po relativno visokih cenah, ki so zlasti posledica visokih fiskalnih carin in trošarin, s katerimi je uvoz odnosno potrošnja kave obremenjena. Radi te okolnosti troši mali človek zlasti sladno kavo, ki jo meša s pravo kavo. Žitna kava je poznana že iz 17. stoletja. Izdelovala se je zlasti iz rži. Tvorniški način pridobivanja sladne kave iz ječmena in rži pa je star komaj 40 let. Ta žitna kava se

je zelo hitro udomačila in predstavlja zelo važen činitelj v vsakem gospodinjstvu. Proizvaja se v posebnih, za to svrho posebno zgrajenih tvornicah, deloma pa tudi kot stranski proizvod v pražarnah. Sladna žitna kava prihaja na trg v zavitkih razne teže.

Botanika kave.

Kavina zrnca, ki so važen predmet svetovne trgovine in potrošnje, so semena rastline, spadajoče v družino rubiacej, in sicer v vrsto *Coffea*. Zrna so očiščena plodnega staničja in semenske skorjice. Dandanes je znanih že okoli 40 različnih vrst kavine rastline, katerih pravrste sta *coffea arabica* iz Abesinije in *coffea liberica* Bull, izvirajoče baje iz zahodnoafriških pokrajin.

Za kavino trgovino in potrošnjo prihaja v poštev le arabska kava. Z umetnim križanjem raznih kavinih vrst so dobili zelo različne kavine rastline, ki se medsebojno razlikujejo zlasti po zunanosti in obliki zrnc, po vonju in okusu. Iz pradomovine kave v Afriki in Aziji se je zanesla kavina rastlina šele na početku 18. stoletja v Ameriko. Najprej okoli 1723. l. v Brazilijo, odtod pa na sever v Srednjo Ameriko in Mehiko.

Arabska kava daje pretežno količino semen v svetovni trgovini in potrošnji; drevo doseže 5—9 m višine in ima zelo nežne in šibke vejice. Radi lažjega obiranje se drevo prirezuje v krono, vsled česar postane košato in grmičasto. Lističi so elipsoidne oblike, tanki, vedno zeleni in usnjati. Drevo cvete 2—3krat na leto, cveti so peterodelni in vonjajo zelo prijetno (jasmin). Plodovi so ob zoritvi temnozeleni, sčasoma postanejo pa temnordeči. Kavina vrsta *amarella* pa ima vedno rumene, vrsta *leuocarpa* pa belo-modrikaste plodove. Obe vrsti vsebujeta zlasti mnogo alkaloida kofeina.

Plodna kožica in meso (pulpa) se sušita in uporabljata za umetno gnojilo radi visokega odstotka na dušiku (2,5%), fosforja in kalcija. Iz plodnega mesa se pridobiva tudi sladkor (saharoza), ki se uporablja za slajenje žitne kave, s čemer pridobi pražen ječmen na kavinem vonju in okusu.

Kavin plod obstoja iz dveh delov, ki sta ločena s podolgovato brazdo ali rezjo. Plodovi z enim samim semenom se prodajajo pod nazivom biserna kava (perl). Ti plodovi dozorevajo samo na koncu vejic in na starejših drevesih.

Najbolj poznane vrste arabske kave so sledeče: Bourbon kava z otoka Reunion, Maragotype iz pokrajine Bahia v Braziliji, Mokka, Menado in Laurina ali Leroy-kava.

Liberijska kava (Monrovia) izvira iz Male Azije, goji pa se predvsem v afriški republiki črncev Liberiji. Drevo je jačje, zraste do 15 m visoko z debelimi vejami in velikimi usnjatimi listi. Plodovi so temnordeče barve, semena večja kot pri arabski kavi. Drevo cvete celo leto. — Sorodna z liberijsko kavo je *coffea excelsa* iz Conga in *coffea robusta*,

ki se goji na Javi, nadalje Quillon, Bucoba ali Uganda in *coffea canephora* iz Kameruna. *Coffea stenophylla* iz francoske Gvineje ima črne plodove ter se pridobiva v glavnem v Sierra Leone.

Kavina žetev.

Arabsko kavino drevo cvete po večkrat na leto, v glavnem pa pade cvetenje v deževno dobo. Plodovi dozore v 9—10 mesecih po cvetenju. Plodovi arabske kave odpadejo raz vejic zelo kmalu, plodovi liberijske kave pa ostanejo na vejicah tudi po več tednov.

Pod normalnimi klimatičnimi prilikami pada žetev v tele mesece:

Afrika: maj — september,

Brazilija: april — junij,

Srednja Amerika: avgust — januar,

Mehika: avgust — marec,

Zapadna Indija: maj — oktober,

Java: junij — september, in

Liberija: celo leto.

En mesec po končani žetvi se pojavi surova kava že v trgovini.

Kemična sestava kavinih zrn.

Kvantitativna analiza König-Brömer prodaja sledeče povprečne vsebinske odstotke:

coffein 1·07 %

voda 10·73 %

beljakovine 12·64 %

saharoza 8·62 %

ekstrakčne snovi brez dušika 19·3 %

dekstrin 0·86 %

čreslovina 9·02 %

celuloza 24·01 %

pepel 3·02 %

olja in tolšče 11·8 %

vodeni ekstrakt 30·3 %.

Kofein se ne nahaja samo v plodovih, temveč tudi v listih, vejicah, plodnem mesu in pergamentnem ovoju. Vsebina kofeina ni pri vseh vrstah kave ista, marveč zelo različna, kar prikazuje sledeči pregled:

Portorico 0·89 %

Costa-Rica 1·1—1·29 %

Santos 0·72—1·29 %

Rio 0·98—1·3 %

Java 0·88—1·3 %

Mokka 1·11—1·29 %

Čreslovina obstoja iz tanina, kislin in sorodnih spojin in daje kavi tipičen grenkokisel okus. Maščobe so zastopane v obliki oleina, palmitina in stearina. Ogljikovi hidrati so saharoza, pentosan in galactan. Od belja-

kovin nahajamo zlasti albumine in legumine. Končno so v semenih še smole in voski nepoznane kemične sestave in eterična olja, ki povzročajo kavino svojstveno aromo.

Fiziološki učinek kave

temelji na coffeinu, ki je istoveten s theinom, bistveno snovjo čaja; kofein kristalizira v kemično čistem stanju v bele kristale, ki izgledajo kot vata, je brez vonja, grenkega okusa. Topi se v alkoholu, kloroformu in v vroči vodi. Kofein je prvi dognal l. 1820. kemik Runge. V kavinih zrnih je kofein vedno vezan z drugimi snovmi.

Glavni fiziološki učinek kofeina, ki sicer nima prav nobene hranive vrednosti, se kaže v centralnem živčnem sistemu. Kofein vzpodbuja živčevje in zvišuje delavnost mišičevja, jači žilno bitje in zvišuje pritisk, ker zožuje žilje. Vsporedno z inervacijo centralnega živčevja se stopnjuje sposobnost razglabljanja, predstavljanja in slabi naklonjenost za spanje. Deluje poživljajoče na delo srca, dihalnih organov in ledic.

Zmerno kavopitje ne povzroča nobenih slabih posledic v živčevju in organih, prekomerno pitje pa povzroča motnje in intoksikacijo z anormalnimi reakcijami živčnega sistema. V navadni kavarniški skodelici kave se nahaja komaj 0.12 g kofeina, ki je povsem brez nevarnosti in ne more povzročiti pri zdravem človeku niti najmanjšega občutka slabosti ali neprijetnosti.

Kofein kot tak tudi ne spada med močne strupe in se uporablja mnogo v medicinski praksi. Radi neopasnosti čistega kofeina se v novejših farmakopejah niti ne navajajo maksimalne doze za uporabo kofeina v bolniški in klinični praksi.

Dietična in terapevtična vrednost kavine pijače je dandanes nesporna, saj pospešuje prebavo in ugodno vpliva na splošno stanje posameznika. Zloraba v pitju kave ima lahko prav različne in neugodne posledice kot srčne krče, občutek mraza, glavobol, vrtoglavica, nespanje, mišično tresenje i. pod., kar pomenja znake zastrupljenja s kofeinom.

Stremljenje po odpravi kavopitja je dalo povod izdelovanja kofeina siromašne kave. Ta kava se izdeluje iz surove kave, ki se podvrže pregreti pari, vsled česar se odprejo celice kavinih zrn. Na ta način je odprta pot do kofeina, ki se potem bencola ekstrahira. Zrna se posuše in vsebujejo še 0.15% kofeina, ki ga ni mogoče izločiti. Sveža kofeinizirana kava ima dober vonj in prijeten okus.

Praženje.

Namen praženja kave je dvojen: 1.) da se z vročino usposobi roženasta surova kava za mlenje in 2.) da se podeli surovi kavi gotove okusne lastnosti, ki jih surova kava nima. Oboje pa se doseže z vročino. Za kurjavo se uporablja koks, plin in elektrika. Vročina deluje neposredno na ka-

vina zrna ali pa struji vroč zrak skozi prašilni boben in le posredno vpliva na zrna.

Surova kavina zrna se pred praženjem dodobra očistijo vseh tujih primesi (kamenčkov in lesnih ostankov) s posebno pripravo, semintja se tudi še na hitro operejo z mrzlo vodo, s čimer se odstrani prah in skoraj nevidna nesnaga, ki utegne škodljivo vplivati na okus. Tako očiščena in oprana surova kava se praži. Praženje kave se vrši dandanes s strojnim načinom. S praženjem dosežemo temeljite izpremembe v surovi kavi. Zlasti očitna je izprememba barve od rumene na rjavo in končno temno-rjavo. Zrna se v toku praženja napno (izguba vode 11 % povprečno). Čim bolj napreduje praženje, tem bolj se razvijajo beli in modrikasti plini, ki izsiljujejo kašelj in spominjajo močno na kavin vonj. Ko dobe pare je-klenomodro barvo s penetrantnim kavinim vonjem, moremo smatrati, da je praženje končano. Za dokaz zadostnega praženja služi sledeč poskus: vzamem praženo zrno in ga vržem v vodo. Ohlajeno zrno se mora z lahkoto streti med dvema prstoma, v notranjosti pa se mora pokazati rdečkastorjavo središče. Praženje je izredno važna in natančna zadeva; ker zavisi od praženja vonj in okus pražene kave in je le tedaj uspešno, če razpolaga pražilec z obsežnimi in praktičnimi izkustvi. Pražena kava se mora vedno hitro ohladiti, sicer utegne deloma izogleneti. Pražena kava izgubi 18—22 % prvotne svoje teže, pridobi pa na obsegu. 1 kg surove kave da približno 800 g praženih zrn, 1 l surovih zrn pa 1.3—1.5 l pražene kave.

Sveže pražena kava ima močan prvotni vonj, ki pa polagoma izginja. Zato je treba praženo kavo vedno dobro, po možnosti hermetično zapirati.

V zvezi s praženjem je omeniti še mešanje raznih kav v kavine mešanice. Mešanje različnih kav ima lahko različen smoter, n. pr.: pofiniti okus cenejših kav, omiliti trd okus gotovih vrst kave, nadoknaditi gotove okusne lastnosti, ki manjkajo neki kavini vrsti, pridobitev enakomerne kakovosti itd. Sestava res dobre in prijetno dišeče kavine mešanice pa ni lahka zadeva, saj je potrebno v to svrho ogromno znanje in praktično izkustvo, ki se more pridobiti le tekom dolgega števila let. Pri mešanju je paziti zlasti na to, da odgovarja okus mešanic zahtevam potrošačev. Nikdar ne sme biti mešanica taka, da bi utegnila nevtralizirati aromatičnost finih kavinih vrst.

Pražena kava izpušča ogljikov dvokis in eterična olja, sprejema pa iz zraka kisik in vodne hlapce; razen tega se vrši v notranjosti praženih kavinih zrn tudi kemična preosnova, ki ima za posledico poslabšanje kakovosti. Radi tega se mora kava konzervirati, s čimer se preprečuje izpuhtevanje aromatičnih snovi in vsrkavanje kisika in vode. Konzerviranje se vrši na razne načine. V glavnem so znani in splošno vpeljani trije postopki: karameliziranje, glaziranje in oljenje kavinih zrn.

Karamelizirana kava se pripravlja tako, da se pražena kava neposredno pred poslednjo fazo praženja obdeluje s sladkorno raztopino,

vsled česar se izpremeni sladkor v karamel, ki obdaja kot oklep posamezna zrna.

Karamelizirana pražena kava nima vedno prijetnega vonja in okusa in se zato mnogo ne uporablja.

Glaziranje kave se vrši potom šelaka. Taka kava ima močan sijaj in je zelo odporna napram zunanjim vremenskim vplivom.

Lakiranje je neke vrste glaziranje s pomočjo lakastih glazur, ki vsebujejo smole, kopal in voske.

Oljenje pražene kave ima samo ta namen, da dobi pražena kava lep sijaj in zunanost, ki ugaja konsumentu. Uporabljajo se vegetabilna in mineralna olja, ki se nanašajo v tenki plasti na zrna potom razpršitve.

Priprava kavine pijače.

Dobra in okusna pijača se more pripraviti le iz finih izbranih kavinih vrst. Seveda je merodajen za izbiro kavinih vrst vedno le osebni okus potrošača, ki je pri različnih ljudeh seveda tudi različen.

Za pripravljanje pijače se uporablja kolikor mogoče sveže žgana kava. Čim svetlejša je žgana kava, tem finejši vonj ima sicer bledejša pijača, oz. čim temnejša je žgana kava, tem temnejša in jačja je pijača. Vendar pa je uporabljati dovolj močno praženo kavo v vsakem slučaju, sicer bi kava ne imela vseh onih plemenitih sestavin arome, s katero se odlikuje dobro in pravilno pražena kava. Premočno, prekomerno žgane kave pa dajejo grenkobno pijačo brez znatnejšega vonja nelepe črne barve, ki jo povzroča v karamel izpremenjeni sladkor (saharoza).

Pražena kava se mora zmleti neposredno pred napravo pijače, in sicer radi okolnosti, da zgublja zmleta kava veliko hitrejšo in izdatnejšo sestavino svoje arome vsled odprtega stika z zrakom, kakor pa je to slučaj s kavo v zrnih. Zato je napačno, mleti in shranjevati praženo kavo dalje časa pred samo uporabo.

Fino zmleta pražena kava, ki sliči moki, daje močnejšo pijačo slabejšega okusa in aromatičnosti. Vzrok leži v dejstvu, da se pri finem mletju kava prekomerno segreje in vsled nastale vročine izhlapeva aromatične spojine, čreslovine pa ostanejo neizpremenjene in povzročajo v gotovi meri grenkost same pijače. Grobo mleta pražena kava pa ne daje tečne, nasičene pijače, ker ne morejo radi velikosti delcev mlete kave difundirati v vodo vse ekstraktivne snovi. Poznavalci kave trde, da je najboljša kavina pijača taka, ki je pripravljena iz pražene kave stolčene v možnarju. Taka kava ima finejši in polnejši okus ter mil prijeten vonj.

Posebno važno vlogo ima za pravilno pripravo kavine pijače voda. Nepobitno dejstvo je, da daje najboljšo pijačo kemično čistejša deževnica, ki je obenem tudi mehka. Filtrirana mestna voda, voda iz vodnjakov in izvorna voda so po svoji kemični sestavi trde. Trdota se na umetni način

lahko nekoliko popravi z dodatkom 1—3 delov dvojnokislega natrija, s čimer se poveča sposobnost vode za pripravo pijače. Voda mora biti povsem sveža, neprekuhana, nepregreta in kolikor mogoče mehka.

Zmleto kavo vržemo v mrzlo vodo in pristavimo k ognju. Čim zavalovi tekočina vsled vročine, jo moramo odstaviti od ognja. Taka kavina pijača je močna, ni pa polne arome, ker omogoča kuhanje izhlapevanje aromatičnih snovi. Zato naj se nikdar ne kuha kava z vodo skupno. Opisani način pripravljanja kavine pijače zahteva tudi izdatnejše količine zmlete pražene kave in je zato manj ekonomičen.

Najbolj priporočljiv način je sledeč: voda naj se kuha toliko časa, da znaša toplota 85—95° C (torej pod vreliščem) in se pri tej temperaturi nalije na zmleto kavo, ki je za povprečnega potrošaka najokusnejša, blage aromatičnosti in primerne nasičenosti. Izluženje ne sme trajati več kot pet minut.

Orientalški način pripravljanja kave zahteva fino mletje v mlinih z ostrimi zobovi. Kavina moka se vrže v mrzlo vodo in kuha do vrenja. Čim začne tekočina valovati, se odstavi in vrže vanjo par kapljic mrzle vode, vsled česar se tekočina hitro razbistri. Ta kava je zelo močna, ker vsebuje skoroda vso množino kofeina kavinih zrn. Pijača, pripravljena iz 10—15 g kavinih zrn vsebuje v skodelici 0.1—0.15 % kofeina.

V naših gospodinjstvih se uporablja največ sledeči način: fino mleto praženo kavo nasujemo v primerni količini (10 g za običajno kavino skodelico) v čisto posodo; nato nalijemo na kavino moko vrelo vodo, ki deluje več ali manj časa, kakršna je pač zmleta kava. Fino mleta kava ne potrebuje več kot tri minute za ekstrahiranje. Po dovršenem procesu se precedi pijača skozi kavin cedilnik. Posoda, v kateri se kava pripravlja, mora biti absolutno čista in se sme uporabljati vedno le za to svrho. Najboljša je posoda iz porcelana, stekla ali gline. Emajlirana posoda ni priporočljiva. Filtriranje (precejanje) se vrši s pomočjo platnenega blaga, porcelanskega cedilnika ali pa, in to je najpopolnejše, potom filtracijskega papirja, ker je kemično čist. Pripravljena kava se mora v posodi dobro zapreti, s čimer se prepreči uhajanje aromatičnih snovi in oksidacija pijače.

S tem smo podali majhen oris kave in njene uporabe v domačem gospodinjstvu; če se nam je posrečilo razbistriti nekatere pojme in naziranja naših odjemalcev, smo dosegli svoj namen. V posebnem sestavku se bomo pečali še s kavinimi dodatki in nadomestki.

Ne ruši starega, obstoječega, dokler nisi na isto mesto postavil novega, boljšega.

Najbolj nevaren je pes, ki leži, a renči.

Ljubezen obeta veselje, a prinaša žalost.

F. B.:

REDILNOST IN ZDRAVILNA MOČ MEDU.

Naši čitatelji vedo, kako med pridobivamo in kako moramo z njim ravnati; vedo tudi, kako se pripravlja medica. Hočemo pa še omeniti, kako tečen je med in koliko zdravilnih snovi vsebuje. Skrbeti moramo vsi, da se konzum tako važnega živila in tako izvrstnega zdravila vedno povečuje ter pospešuje v obči blagor ljudstva in to tembolj, ker je ravno to blago z ozirom na svojo faktično vrednost v prehrani in pa zdravljenju ljudi prav poceni. Toraj nekaj črtic o redilnosti.

Redilna vrednost živil se ceni, kakor znano, po kalorijah, t. j. toplotnih enotah. Tako n. pr. ima 1 kg govejega mesa 1000 kalorij, 1 kg jajc 1630, 1 kg medu pa 2380 kalorij; torej ima med dvakrat toliko redilnih snovi v sebi kakor jajce in trikrat toliko kakor meso. Med je torej po redilni vrednosti v sedanjih razmerah dvakrat cenejši nego goveje meso.

Redilno moč dobi med predvsem radi obilnega sladkorja, poleg tega pa je najlažje prebavljiva hrana; zato ga posebno priporočajo za mladino, za stare in okrevajoče ljudi. — Neka zdravnica v Švici je napravila preizkušnjo z medom na otrocih: ene je hranila z medom, druge pa z mlekom; dognala je, da so otroci, ki so uživali med, boljše uspevali, kot oni, ki so pili mleko. — Ker je med tako izdatna hrana, je posebno priporočljiv za železničarje, turiste in potnike ter vse one, ki opravljajo telesno naporna dela. Fosfornate spojine v medu pa tvorijo močne kosti in živce. Med se lahko uživa kandiran, t. j. strjen, ali pa tekoč, na kruhu s sirovim maslom itd. Posebno okusna, tečna in lahko prebavljiva pijača je mleko z medom, ker med razkroji one dele masti v mleku, ki marsikomu delajo precej težav v želodcu.

Glede zdravilnih lastnosti, ki jih vsebuje med, pa bi bilo omeniti predvsem, da prehaja direktno v kri, da torej med tvori kri, kakor je to dognal zdravnik dr. Monti na Dunaju. Škrob in pa sladkor, ki ga vsebujejo druga živila, se morata najprej razkrojiti, potem šele preideta v kri. — Med se uporablja proti različnim boleznim, n. pr. boleznim v grlu, ker razkraja sluze, za želodčne bolezni, ker pospešuje prebavljanje, za nervozne, ker pomiri živce, za rane, za opekline, proti prehlajenju itd. Ogljikovi vodani, ki jih vsebuje med, dajejo telesu fizično moč in toploto. — Za zdravilno moč meda je pomemben stavek, ki ga je zapisal v svojih spisih župnik Kneipp; on piše tako-le: »Dolgo sem preizkušal med in se prepričal, da

je med res nekaj izrednega.« — Sloveči angleški zdravniki pa pripravljajo iz medu zdravila, s katerimi zdravijo bolečine v ustni votlini, potem oslovski kašelj, šen ali pereči ogenj; uporabljajo ga proti pokanju kože in proti ozeblinam. Med s čajnim maslom, ki ga jemljejo otroci zelo radi, popolnoma nadomešča mladini osovraženo ribje olje. Med je tudi prav dobro uspavalno sredstvo, ker pomiri živce; kar vzemi zvečer 2 ali 3 kavini žlički navadnega medu, pa boš videl, kako boš dobro spal. Seveda ga je treba jemati zdržema.

Vse te naštete lastnosti pa ima samo pristen med, ki vsebuje, po ugotovitvi pariškega zdravnika Alen Kela, celo še malo radija, kar še bolj povišuje njega zdravilno moč.

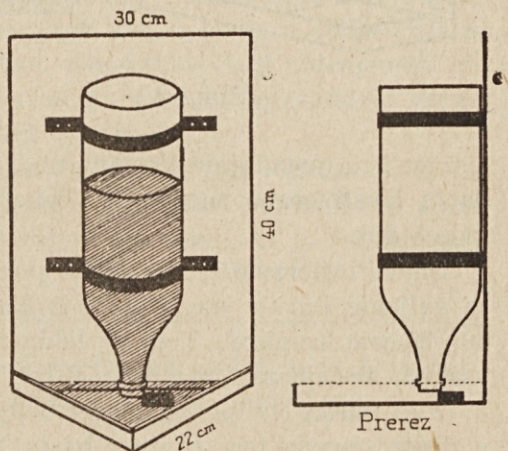

Jaka Seher:

DELO PERUTNINARJA V APRILU.

V mesecu aprilu mora perutninar predvsem posvetiti svojo pozornost izvaljenim piščetom, ki jih je pustil izvaliti po svojih kokljah, odnosno si jih je nabavil od valilne centrale. Umetno valjenim piščetom moramo preskrbeti kokljo, odnosno jim nadomestiti isto. Skrbeti moramo za primerno toploto, ki mora znašati prve dni 30°C , pozneje pa stopnjema manj. Po enem tednu lahko spustimo piščeta na prosto, seveda ako sta vreme in toplota primerna. Lepe solnčne dneve uporabimo za prezračenje piščet, paziti pa moramo, da ne zaidejo v roso in na dež, ker bi se lahko prehladila, pripomniti pa moramo, da jim močno solnce istotako škoduje. Glede prehrane piščet smo pisali že v tretji številki Zadrugarja. Ako nimamo na razpolago mleka, navadimo piščeta takoj na vodo in da jih obvarujemo slabokrvnosti, damo v pitno vodo kos rjavega železa ali pa železne galice, in sicer 5 g na liter vode.

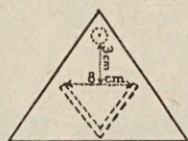
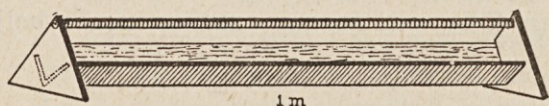
Za napajanje perutnine si lahko napravimo enostavno napravo,

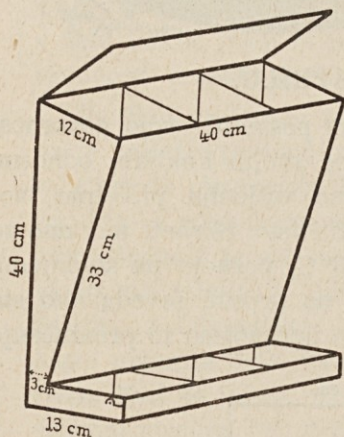
(Slika 1.)

ki jo predstavlja slika 1 in ki omogoča, da imajo živali vedno čisto pitno vodo. Naprava sestoji iz $1\frac{1}{2}$ l steklenice, ki je pritrjena vertikalno z grlom navzdol, ki sega v spodaj nameščeno posodo 1 cm od tal. Kolikor kokoši in piščeta popijejo vode, toliko jo vedno priteče iz steklenice in stanje pitne vode v napajalni posodi je vedno enako. Po izčrpanju vode iz steklenice isto zopet napolnimo.

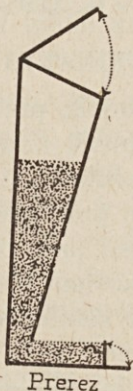
Za krmljenje se najboljše obnese krmilno koritce, ki ga predstavlja naša slika 2 in ki onemogoča, da bi živali hrano, ki jim jo pokladamo, onesnažile. Krmilno koritce ima v zgornjem delu trikotnih končnih palčico,

Prerez
(Slika 2.)

(Slika 3.)

Prerez

ki se vrti in ako žival skoči na to palčico, se ista zasuje in žival pade na tla, s čimer se onemogoči, da bi ostala na palčici in onesnažila krmo. Hranilne naprave moramo dnevno očistiti, da se hrana ne skisa, ker skisana hrana živalim škoduje.

Perutnina mora imeti vedno dovolj peska in zdrobljenega oglja, da se ji omogoči dobra prebava. Da si to delo poenostavimo, si izdelamo avtomatično posodo za krmljenje, ki jo predočuje naša slika št. 3.

Predale posode napolnimo z zdrobljenim ogljem, peskom, pomešanim z jajčji lupinami, zmleto kostno moko, ribjo moko, zrnem in sličnim. Kolikor živalce pojedjo, toliko zopet priteče hrane iz predalov in tako se

avtomatično napolnjuje krmilna naprava, poleg tega pa je onemogočeno, da bi živali hrano onesnažile. Tako napolnjen aparat zadostuje tudi za mesec dni.

Omeniti moramo še, da lahko porabimo v pomanjkanju kokelj, purice za valjenje kurjih jajc. Purica lahko dvakrat zaporedoma vali, in sicer 30—35 jajc naenkrat. Vodi pa lahko tudi 50 piščet. Skrbeti moramo pa v vsakem slučaju za toplo prenočišče.

Ako purice valijo, jih moramo ločiti, ker se drugače motijo in silijo v drugo gnezdo ter se vznemirjajo. Splošno vlada mnenje, da je vzgoja puric jako težka. Toda pri strokovni vzgoji in natančni prehrani to ni tako

težko. Male živalce ne jedo tako hitro kakor kurja piščeta. Prva in najboljša hrana za njih so mravljina jajca, gliste, kmalu pa jedo vso hrano kakor piščeta. Mlade purice so posebno občutljive in moramo posebno paziti, da ne zaidejo v roso in ne pridejo na premočno solnce, ker jim to škoduje in poginejo.

Pegatke in pavice ta mesec neso. Najbolje porabljive za valjenje njih jaje so purice.

Goske valijo meseca aprila in rabijo za to 30 do 33 dni. Ako so nekateri mladiči izvaljeni, jih goski odvezamemo, ker drugače zapusti še neizvaljena jajca in se odstrani z izvaljenimi mladiči.

Do popolnega zvaljenja damo mlade goskice na toplem mestu v košarico s senom in jih nalahko pokrijemo. Kot prvo hrano jim damo drobtine in sesekano salato ali krabulco. Goskice pustimo v lepih toplih dneh na prosto, na suh travnik, ker rade pulijo mlado travo; bela detelja je posebno zdrava. Pozneje jih hranimo z v mleku kuhanim zdrobljenim ovsom, s pšeničnimi otrobi, s krompirjem, ječmenovim in koruznim zdrobom.

Race se pripravljajo za valjenje, valijo 28 do 30 dni in vodijo mladiče najboljše same. Ako racke krmimo, kakor smo to navedli v zadnji številki Zadrugarja, imajo po 10 tednih polno perje in tehtajo 2½—3 kg ter so pripravne za zakolj.

Veliko škodo napravijo nekaterim perutinarjem ptice roparice. Proti njim seveda ni druge pomoči, kakor pazljivost in dobra puška.

Perutinarji so pa baje opazili, da se ptice roparice ne upajo v bližino pava bodisi radi njegovega neprijetnega glasu ali drugih okoliščin. (Ako bi kdo naših čitateljev opazil kaj podobnega, ga naprošamo, da nam svoja opazovanja sporoči.)

Zadnje čase se često pojavlja med našo mlado perutnino rahitis (omehčanje kosti); bolezen nastaja vsled pomanjkanja fosforja in apna v hrani.

Simptoni bolezni so, da živali leže na tleh, težko hodijo in golobje težko letajo, na členih nog in peruti nastenejo otekline, kosti v nogah, stegnih in perutih postanejo mehke in prsna kost se zvije v obliki črke S. To bolezen se rado zamenjava z revmo. Ker kokoši radi omenjenega gibanja ne dobe dovolj hrane, nastane motenje prebave in zapadejo slabokrvnosti, shujšajo in navadno podležejo jetiki.

Obolele živali zdravimo s krmo, ki vsebuje zadosti fosforja in apna. Pokladamo jim zrno, odpadke mesa, zmlete kosti, stolčeno malto in jajčje lupine. Jako dobro se obnese pokladanje ribje moke, ki jo rabimo tudi za mastenje piščancev.

Ženske, otroci in narodi imajo pravico biti nehvaležni in to pravico izrabljajo.

Nevesto bi potegnil iz Kaspiškega morja, žene pa niti iz Volge ne.
(Ruski pregovor.)

ČESA NE SMEMO POZABITI V APRILU?

Presaditi iz vrta v zabožke binkošne nageljne, ki so ostali čez zimo kar zunaj, če hočemo imeti o binkošti na oknih cvetoče nageljne.

Posejati na plano navadne vrtno in pa remontantne nageljne, ki nam pa bodo cveteli šele drugo leto.

Posejati kitajske, cesarske in pa šabo nageljne. Vse tri vrste nam bodo cvetele še letos. Najhvaležnejši nagelj je šabo, ker cvete že prvo leto po setvi. Ta nagelj, ki je tudi pri nas že zelo razširjen, ima krasne, velike cvete v vseh najlepših barvah. Ker prenese veliko vročine in suše, ga uporabljajo tudi za okras balkonov in oken. Vsi nageljni dobro uspevajo v rahli, gnojni, vrtni zemlji, na mirnem, zračnem in svetlem prostoru z jutrnjim solncem.

Pikirati meseca marca posejane cvetlice. Pikiranje pravimo prvemu presajanju mladih rastlinic, ko napravijo poleg kalilnih listov še dva druga. Pri prvem pikiranju ali presajanju posadimo rastlinice po 3 cm vsaksebi. Da dobro izrabimo tesni prostor v gorki gredi, zabožku ali lončku na oknu, posadimo najprej prvo vrsto, drugo vrsto pa nastavimo tako, da tvorijo njene rastlinice z rastlinicami v prvi vrsti trikotnike ne pa četverokotnikov. Drugič presadimo rastlinice, ko imajo po šest listov, in sicer drugo od druge po 10 cm.

Presaditi potaknjence pelargonij, fuksij, marjet, hortenzij, nageljnov in drugih cvetlic na stalen prostor.

Presaditi že okoreninjene potaknjence krizantem posamezno v lončke. Krizanteme uspevajo najbolje v bolj težki, toda peščeni in močno rodovitni (pregnojni) zemlji. Mlade rastlinice zelo dobro uspevajo v svetlem, hladnem in zračnem prostoru. Kadar koreninice preprežejo zemljo v lončku, moramo rastline presaditi v večje posode in v novo zemljo. Navadno presadimo krizanteme trikrat, vsakokrat v večji lonček. Konec aprila ali v začetku maja pa jih presadimo v vrt na solčne grede, v razdalji po pol metra. Zemlji na gredi, v katero presajamo mlade krizanteme, je dobro primešati kurjaka. Krizantemam moramo prav dobro gnojiti, pred dežjem jih pa moramo večkrat zaliti z gnojnico. Dobro je, ako zemljo okrog rastline pokrijemo s plastjo strohnelega gnoja, da ne postane trda in skorjasta. Krizanteme moramo redno zalivati, v suši dvakrat ali pa celo trikrat na dan, seveda nikoli ne v najhujšem opoldanskem solncu ali pa z mrzlo vodo. Dobro je pa tudi, če rastlino samo poškopimo zju-

traj in zvečer s prav drobnim razpršilnikom. Krizanteme lahko vzgojimo v grm ali pa v drevešček. Če hočemo, da bo imela krizantema obliko grmička, moramo rastlini, ko je še mlada, odščipniti vrh nad šestim listom, stranskim poganjkom pa pustiti samo po tri liste. Če rastlino o pravem času in pravilno obrežemo, tedaj se razvije v lep košat grmiček. Nekaterih grmičastih krizantem sploh ne obrezujemo; ako pa so poganjki le pregosti, jih nekaj iztrebimo.

Krizanteme v obliki drevesca pa vzgojimo iz mladih krepkih potaknjencev. V oporo damo rastlini prav čvrsto palico, katero zapičimo globoko v zemljo, da je veter ne more izruvat. Brez opore bi bilo krhko deblo krizanteme v nevarnosti, da se prelomi. Mlado deblo privezujemo na oporo, stranske poganjke pa porezujemo oprezno, da ne poškodujemo listov na deblu. Kadar se nam zdi, da je rastlina dovolj visoka, ji odščipnemo vrh, stranske poganjke pa porežemo tako, da dobimo lepo gosto krono. Poganjke porezujemo vedno nad zunanjim očesom. Konec meseca maja nehamo s porezovanjem in samo, če je treba, odrežemo tu pa tam slaboten poganjek, ko pa poženo še cvetni popki, pustimo na vsaki vejici najmočnejšega, vse druge pa odščipnemo. S tem dosežemo lepe velike cvete.

Konec meseca vsaditi gladiole.

Na prostem rastoče hiacinte in narcise privezati k malim palicam. Cvetje ostane dalje časa, če ga zavarujemo pred hudim solncem in dežjem.

Presaditi v mehko zemljo odevetele acaleje.

Presaditi na vrt rožmarin, roženkravt in božično jagodo.

Presaditi listnato begonijo v zelo gnojno zemljo, kateri pridenemo nekoliko mlivke. Kraljevsko begonijo razmnožujemo iz starejših listov. Lepo razvitemu staremu listu odrežemo pecelj skoro do kraja in pa zunanji rob lista. Na spodnji strani lista, kjer se cepijo močnejše žile, napravimo z nožem zareze. Pecelj vtaknemo v zemljo, list pa razgrnemo po zemlji. Mesta, kjer smo napravili na spodnji strani zareze, pritisnemo z lesenimi kljukicami k zemlji ali jih pa obtežimo s kamenčki ali s peskom. Na vseh prerezanih mestih začno namreč poganjati mlade rastlinice. Begonijo razmnožujemo tudi na ta način, da zdrav list razrežemo v klinaste 3 cm velike četverokotnike tako, da ima vsak kos po sredi od spodaj navzgor močno žilo. Te koščke postavimo pokonci 1 cm globoko v peščeno prst. Pri begonijah moramo skrbeti, da je zemlja vedno enako vlažna; potaknjenci morajo biti na toplem in najbolje je, če jih postavimo med zaprta okna, ki jih obseva jutrnje sonce. Pred hudim solncem jih zavarujemo s papirjem. Pri zalivanju moramo paziti, da ne zmočimo listov, ker potem radi gnijejo. Dva meseca stare rastline presadimo posamezno v majhne lončke. Kraljevska begonija uspeva najbolj na svetlem prostoru ob zaprtem oknu.

Povezati okrasno grmičevje in plezalke, paziti pa pri tem, da ostanejo kolikor mogoče v naravni rasti.

Vsaditi jagodična grmičevja in napraviti iz njih potaknjence. Očistiti gredice rdečih jagod in napraviti nove nasade.

Zasejati v suhih in mirnih dneh nove travnate gredice. Na kvadratni meter posejemo 30 do 50 g semena, ob robu gredice pa sejemo gosteje.

Kamnate skupine lepo okrasiti s planinskimi rastlinami, ker jih je vendar škoda pustiti kar gole.

Vsaditi in presaditi igličasto okrasno drevje.

Na prosto posejati razne okrasne buče, kapucince, slake in rastline, katere rabimo za senco pri vrtnih lopah.

Krompirjeva juha. Krompir olupimo, operemo, zrežemo na kocke in ga denemo kuhat. Potem napravimo prežganje. Na razbeljeno mast posujemo moke, ki jo mešamo toliko časa, da lepo zarumeni, nato pa dodamo prav na drobno sesekljanе čebule, nazadnje pa še peteršiljčka in malo česna, nekoliko kisa in paradižnikove konzerve. Boljši so seveda sveži paradižniki, ki se skuhajo posebej in pretlačijo kar v juho. Prežganje samo še enkrat dobro premešamo, nato ga pa zalijemo z mrzlo vodo, da se lepo razide, ali pa ga, kar je še boljše, kar stresemo v krompir, ko močno vre. Nato pustimo juho še nekaj časa vreti, da se prežganje dobro pokuha. Prav majhen košček lavorjevega lista, vršiček majarončka, košček r limonove lupinice in žlica kisle smetane dajo juhi prav dober okus. Tako juho naposled še malo okisamo s kisom ali z limono.

Juha iz špinače. V kastroli razbelimo žlico masti in v njej prav blede zarumenimo žlico drobno sesekljanе čebule. Temu pridenemo žlico sirovega masla in ko se maslo razpusti, pa še toliko moke, da postane zmes nekoliko gostejša. Ko moka zarumeni, pridenemo na drobno sesekljanega peteršiljčka in pa skuhane in sesekljanе špinače. Vse to premešamo in nekoliko dušimo, nato pa pridenemo žlico kisle smetane, prilijemo še malo mleka in vročega kropa ali goveje juhe, na kar tako juho osolimo, popopramo in pustimo, da prevre. Če hočemo imeti prav tečno jed, stepemo na krožniku rumenjaki in nalijemo nanj juhe. K taki juhi se poda na kocke zrezan opečen kruh.

Špinača na juhi. Špinačo skuhamo in sesekljamo, v kastroli pa razbelimo mast, na kateri zarumenimo drobno sesekljanе čebule in ki ji nato pridenemo špinačo in nekoliko na soli strtega česna. Vse to pustimo nekaj časa dušiti, nato pa shladimo. Potem v skledi penasto vmešamo žlico

masti, med mešanjem pa pridamo prav polagoma tri rumenjake, tri namočene in ožete žemlje ali pa toliko kruha, na kar vse osolimo in popramo, končno dodamo špinači žlico smetane, če jo imamo, žlico moke in vmešamo prav narahlo še sneg beljakov. Tako zmes stresemo v pločevinasto posodo, pomazano z mastjo, in jo rumeno zapečemo. Ko se shladi, jo narežemo na kocke in serviramo k čisti goveji juhi.

Zdrobovi cmočki za na juho. Žlico kuhanega, še boljše pa sirovega masla, penasto vmešamo, nakar pridenemo dva jajčka in mešamo dalje in ko je zmes gladka, sipljemo vanjo prav počasi pšeničen zdrob toliko časa, da žlica še lepo teče. Nato pa vzamemo žlico ven, postavimo zmes za pol ure na hladen prostor in šele, ko hočemo juho zakuhati, jo prinesemo k štedilniku in ne da bi jo premešali, začnemo z žlico ob strani krožnika vrezavati cmočke in jih polagati v juho, ko počasi vre. Te cmočke kuhamo deset minut, nato pa potegnemo lonec z juho na rob štedilnika, ga pokrijemo in pustimo v miru še deset minut pred serviranjem.

Špinača. V večji lonec slanega kropa vržemo oprano špinačo, da dobro prevre, nakar jo kar najbolj ožmemo in na drobno sesekljamo. V kastrolu pa razbelimo mast, na katero vržemo nekaj moke (za pet oseb zvrhano malo žličko), ki jo prav blede zarumenimo in čemur pridenemo nato sesekljane čebule, nekoliko pozneje pa peteršilja in nekoliko na soli strtega česna. Vse to prav hitro premešamo, potem pa pridenemo špinačo, ki jo malo dušimo, potem pa zalijemo, in sicer z govejo juho, ako hočemo, da bo okusna, lahko pa tudi s kropom ali pa, kakor priporočajo zdravniki, z vodo, v kateri se je kuhala špinača. Vendar pa dobi špinača, če jo zalijemo s tako vodo, nekoliko trpek okus.

Špinača za otroške želodčke (od 1 leta naprej). Pripravimo jo tako-le: 100 g kuhane in pretlačene špinače zalijemo z vodo in jo zgostimo s 3 g moke, katero narahlo sipljemo v njo. Kuhamo jo četrte ure, nato pa pridenemo 2 g sirovega masla in 20 g mleka. Če se nam zdi potrebno, razredčimo tako špinačo še z vodo, v kateri se je kuhala špinača.

Krompirjev pire. Olupljen in opran krompir denemo kuhat v vrelo slano vodo. Ko je krompir kuhan, ga do suhega odcedimo in še vročega na štedilniku dobro pretlačimo, potem pa pridenemo košček sirovega masla in tudi nekoliko smetane, če jo imamo, in pa vrelega mleka. To vse skupaj nato v loncu dobro premešamo, stresemo v skledo, povrh pa še zabelimo z maslom, mastjo, na kateri smo precvrli na kolobarčke zrezano čebulo, ali pa z ocvirki. Komur ugaja, si tak pire lahko potrese tudi s sesekljanim drobnjakom.

Za majhne želodčke pa skuhamo 50 g krompirja v oblicah, ki ga olupimo, pretlačimo in zalijemo s sirovim mlekom (20 g), pomešanim z vodo, kar nato zavremo, in čemur dodamo 2 g sirovega masla.

Prazničen kruh. 6 rumenjakov in 14 dkg sladkorja mešamo, da dobro naraste. Nato dodamo drobno sesekljane limonove lupinice, pest rozin in 14 dkg moke. To vse dobro premešamo, nato pa vmešamo prav na-

rahlo trd sneg iz šestih beljakov. Tako zmes stresemo v pomazan pekač in jo pečemo $\frac{3}{4}$ do 1 uro. Ko je pečena in dobro ohlajena, jo razrežemo na rezine in ponudimo k vinu ali čaju.

Pomarančen liker. V tričetrtilitrsko steklenico s širokim vratom (steklenica za marmelado) nalijemo čez polovico finega špirta, potem pa do-
točimo malo manj ko do roba prekuhane in shlajene vode. Nato olupimo 4 pomaranče tako tenko, da ni na olupkih nič bele kože. Olupke vržemo v steklenico, steklenico pa pokrijemo in zavežemo, da se tekočina ne izdiši in ne napraši, na kar jo postavimo na solnčno okno za štirinajst dni. Čez štirinajst dni raztopimo v vodi 1 kg sladkorja; sladko vodo zavremo in shladimo. Vanjo precedimo skozi penarco (ne skozi cunjo) tekočino z namočenimi olupki, ki je stala na solncu, nato pa prilijemo še špirta, ki nam je ostal od enega litra, in liker je gotov. Uporaben je takoj, vendar je pa tem boljši, čim starejši je. Množina: 1 liter špirta, 1 kg sladkorja in 1 liter vode.

Našim zadrugaricam v pomoč

Mimogrede.

Može imajo trgovci navadno radi, ker ne izbirajo dosti, saj prepuste ponajvečkrat izbiro blaga kar trgovcu, izbiro fazone pa krojaču. Če sta ta dva vestna, je ponavadi vse v redu, često se jima pa vkljub dobri volji ne posreči zadovoljiti okus in potrebe posameznika. In prav zato prepustčajo možje kaj radi nakupovanje svojih oblek in perila kar ženam. Ker ima torej skoraj gotovo marsikatera zadrugarica tako prijetno dolžnost, sem si to pot nekoliko pozorneje ogledala manufakturni oddelek za moško blago, da vam bom lahko svetovala, kako bi si po možnosti najbolj utrdile moževo zaupanje pri nakupovanju. In če že ne kupujete za svoje može, pa kupujete prav gotovo za svoje majhne in tudi že velike sinove.

Nasveti za nakupovanje blaga za moške obleke.

Za deške obleke jemljite hlačevino (cajh), žamet kord ali pa loden. Cene za vse te vrste blaga so v ceniku. Za moške obleke sploh je v zalogi raznovrstno blago. Za modne svetle hlače, h katerim se lepo poda temnomoder suknjič, dobite izredno lep črtast in enobarven kaša, ki stane po metru 150—200 dinarjev. Za praznične obleke si oglejte lepe originalne kamgarne, pri katerih se boste težko odločili, kateri je lepši, ker so lepi, zares lepi prav vsi. Meter takega kamgarna stane sicer 250—330 Din, zato pa je taka obleka po 2 ali 3 letih še vedno lepa, in če se preobrne, je zopet kakor nova. V zalogi so pa tudi izredno lepi karirani angleški ševioti za pomladanske moške obleke. Običajno se dá delati k taki obleki dvoje hlač, in sicer dolge za v urad, za nedelje, razne prireditve itd., kratke pa za sport in potovanje. K sportni obleki se nosi namesto telovnika volneni pulover. Ti ševioti so tudi kakor nalašč za kratke hlače, tako zvane nikaboker (Knickerboker), ki so zelo priljubljene.

Za izrazito sportne obleke vzemite loden ali pa žamet kord. Za raglane je najbolj praktičen enobarven trenčkot. Zelo lahko vam bo izbira za pomladanske plašče sploh, ker je v zalogi veliko raznih vrst dubla, koverkota in kamgarna. Za pomladanski plašč vzemite solidno enobarvno blago, katerega lahko brez škode zmoči dež, in ki je, ko se posuši na solncu, zopet lepo. Zadnja leta se je udomačila tudi pri nas noša zelo praktičnih suknjičev »jankerlov«, ki se podajo k vsakim hlačam, bodisi h kratkim sportnim ali pa dolгим. Za take suknjiče dobite v zadrugi več vrst črtaste ali karirane volnene flanele po 56—165 Din meter.

Lepe moške srajce dobite v združni prodajalni že izgotovljene, če pa kupite za srajce rajši blago, povem, da pri izbiranju ne boste v zadregi. Za sportne srajce je najnovejše, zares lepo melirano blago, turing. K taki srajci se nosi tudi kravata iz enakega blaga, kar je letošnja novost v moški modi. Nič manj lepe pa niso srajce iz sirove svile. Opozoriti vas moram tudi na lepe cefirje, karirane in črtaste ali pa na trpežno belo in drap blago panama. Cenejši od cefirja in ki se na prvi pogled niti ne loči od njega, je frenč. Dobi se tudi črtast in kariran. Za navadne srajce, ki se nosijo ob delavnikih, kupujte oksford, ki je zelo trpežen in primeroma poceni. Za nedeljske bele srajce dobite popelin, rips in bel panama.

K lepi srajci spada seveda tudi lepa kravata, ki je merilo za dober ukus posameznika. Zato je pa lépo in primerno kravato kaj težko izbrati. Kakšne kravate se lepo podajajo k posameznim oblekam, vam že lahko povem, kakšna pa pristaja in ugaja vašemu možu ali sinu, morate pač same pogoditi. Združna prodajalna ima izredno lepo zalogo raznovrstnih kravat po različnih cenah, kar je razvidno iz cenika. Opozoriti vas pa moram zlasti na kravate z značko »Extra«, ki so primerne za uglednejša godovna darila.

Ker nosijo gospodje tudi nizke čevlje, izbirajte ravno tako skrbno kakor kravate tudi nogavice. Preveč pisane niso lepe! Tudi z nogavicami boste v zadrugi dobro postreženi.

K temnomodri praznični obleki se najlepše poda bela srajca ali pa srajca iz sivomodrega popelina ali cefirja z drobnim temnim vzorčkom. Zraven spada temnomodra ali rjava črtasta kravata in temnomodre, črne ali pa sive nogavice, ki so še najlepše.

K temnosivi obleki se nosi bela ali črtasta srajca, črnobela, zelenkasta ali rdečkastorjava kravata in pa črne ali pa črnobeke nogavice.

K rjavi obleki se poda svetlomodra ali drap srajca, oziroma, kar je najelegantneje, srajca iz sirove svile. Zraven spada temnomodra, rdečkasta in zelenkasta kravata in svetlorjave nogavice.

K črni obleki se nosi bela srajca, bela ali črnobela kravata in črne, črnobeke ali pa drap nogavice.

K sportnim oblekam s kratkimi hlačami se nosijo dolge volnene ali flor nogavice, v mirnih barvah z diskretnim vzorcem.

III.

Jeseni istega leta je bil Stanko premeščen v Brezje, majhno prijazno mestece na Dolenjskem. Albina je bila takrat v sedmi šoli. Kar prestrašila se je in pri srcu ji je bilo tako hudo, ko je zvedela, da bo moral njen dragi na novo službeno mesto. V njeno dušo se je naselila bojazen in nekaj ji je govorilo, da bo to zanjo usodno. Ljubila ga je še vedno tako kakor nekdanj, morda še bolj, zaupala mu je tudi še vedno, pa vendar...

Sedaj ne bo več tako blizu, sedaj ne bo več mogel prihajati tako pogosto — in v mestu bo izpostavljen vse drugačnim nevarnostim, kakor je bil na deželi. Toda služba je služba in Stanko je moral iti, četudi nerad.

Imel je srečo. Takoj prvi dan je dobil lepo, prijetno stanovanje pri dobri, starejši ženici, morda najboljši mamici, kar jih je bilo v vsem Brezju. Tako mu ni bilo treba hoditi v hotel in postrešček mu je odnesel prtljago s kolodvora naravnost v njegovo sobo.

Soba je bila prostorna, svetla in prav okusno opremljena. Dvojno, veliko okno je gledalo na prostran vrt, okrašen z bogatim sadnim drevjem. Stanko je bil zadovoljen. Hitro si je uredil svoje novo bivališče in na omarico poleg postelje je postavil najnovejšo Albinino sliko.

Na svojem novem mestu je imel sicer veliko več dela kakor poprej in večjo odgovornost, ali tudi plača je bila večja in razen tega se je dalo tudi še po strani vedno kaj zaslužiti, kar je bilo v Hrastju nemogoče. Glavno in zanj najvažnejše pa je bilo to, da je bil tu gospod med gospodi in da je bil vse bolj upoštevan kakor na selu.

Tako se je Stanko hitro vživel v svoj novi položaj.

Prvo nedeljo je bil dopoldne v službi, popoldne pa je ostal v svoji sobici. Zunaj je bil tako lep dan. Jesensko solnce ga je vabilo ven na izprehod. Toda znancev ni imel nobenih, a njegova sestra, ki je bila učiteljica v Brezju, se je odpeljala v Ljubljano. Zato je ostal rajši doma. Hotel je biti malo sam, da vsaj v mislih pohiti k njej, h kateri ne more v resnici in do katere je tako daleč. Bilo mu je dolgčas. Stokrat ljubše bi mu bilo v Brezju kakor v Hrastju, samo če mu ne bi bilo tako presneto dolgčas!

Gledal je skozi okno. Rahli beli oblaki so se pripodili od Ljubljane sem po jasnem nebu in zdelo se mu je, da mu prinašajo njen pozdrav. Zahrepenel je po njej. Zakaj ni pri njem, da bi bila vsa njegova, kakor je bila takrat, ko jo je držal v naročju, ko ga je poljubovala in ko mu je šepetala sladke besede na uho? Nemogoče!

Vzel je list iz predala in napisal kar s svinčnikom nekaj vrstic, ker ni imel tinte pri rokah. Dolgo je pisal, potem pa se je zopet naslonil na okno. Zopet je strmel v daljavo, dokler se ni zmračilo.

Po večerji je šel v kino. To je bila edina zabava, ki si jo je privoščil tisti dan. Videl je, kako ga ogledujejo od vseh strani in kako nekaj šepetajo med seboj. Toda ni se zmenil ne za prijazne ne za drugačne opazke. Ponosno je gledal pred se in se držal pokonci. In ko je nekdo polglasno izpregovoril za njim »ljubljska košatija«, se je samo pomilevalno nasmehnil.

*

Albina se ni mogla potolažiti radi ločitve, zlasti, ker ga v nedeljo ni bilo k njej, dasi ga je tako željno pričakovala. Vedela je, da radi dela in službe ni mogel priti, pa vendar ji ni bilo prav. Svojo bol je zaupala pismu in ko ga je Stanko prebral, se mu je kar smilila.

Hitro ji je odgovoril, da jo potolaži. Obljubil ji je, da prihodnjo nedeljo za gotovo pride. Pripelje se že v soboto zvečer. Prosil pa jo je, naj ne hodi sama na kolodvor; počaka naj ga kar doma. Bo že poživžgal pod oknom.

Albina je vseeno prišla na kolodvor. Ni mogla strpeti doma. In ko je stopil pred njo Stanko, ji je od veselja in sreče zažarel njen blede obraz.

»Kakor otrok sem se veselil današnjega svidenja. Misel na to mi je bila kakor svetel žarek sredi temne noči. Zdelo se mi je, da ura zaostaja in da vlak vozi prepočasi. Prav, čisto prav, da si prišla naproti!« Šel je z njo na njen dom. Zopet sta bila skupaj kakor včasih, a kaj, ko so taki dnevi tako kratki ter tako hitro minejo! In ko sta se drugi večer morala zopet ločiti, jima je bilo samo še hujše pri srcu nego poprej.

Stanko je začel hoditi k pevskim vajam. Sestra mu je toliko časa prigovarjala, da ga je naposled pregovorila, čeprav spočetka ni bil nič kaj pri volji. Tu se je seznanil z novimi ljudmi in kmalu mu ni bilo več žal, da je poslušal sestro. Saj je tako prišel v družbo, veselo, razposajeno družbo mladih ljudi, ki jo je že tako dolgo pogrešal. Ne, pogrešal je ni, samo namenoma se ji je doslej izogibal, da bi imel več časa za svojo Albino. Toda ni ga mikala samo družba, tudi petje samo ga je že od nekdaj veselilo. Imel je dober glas in zakaj bi ga popolnoma zanemaril? Nobene vaje ni zamudil, da bi lahko nastopil na velikem koncertu, ki so ga pripravljali za prvo nedeljo v decembru.

Kmalu se je začel udeleževati tudi drugod. Sodeloval je pri ondotnem Sokolu in pri ljudskem odru. Poverili so mu nalogo, da pripravi sokolsko mladino za nastop na praznik ujedinenja. Pa tudi sam se je pridno učil in pripravljaval za igro »Razvalina življenja«, ki so jo nameravali vprizoriti na narodni praznik 17. decembra.

Dela je imel čez glavo. Večne vaje, neprestane seje in sestanki so mu vzeli večino prostega časa, a kljub temu svoje ljubljene Albine ni zane-marjal. Vedno je našel še toliko časa, da ji je v naglici napisal vsaj nekaj vrstic, ob nedeljah je vedno pohitel k njej v Ljubljano, če le ni bil službeno zadržan. Trenutki, ki jih je preživel pri njej, so mu bili še vedno

najdražji in dnevi, ko je mogel v Ljubljano, ali ko je prejel njeno pismo, so se mu zdeli kot svetla točka sredi teme.

Toda Albina z vsem tem ni bila zadovoljna. Žalostna je bila njena duša in jezilo jo je, ko ji je Stanko pripovedoval o svojem kulturnem udejstvovanju v Brezju. Da ji je prvo pismo pisal s svinčnikom, to bi mu še oprostila. Da pa je bilo tako tudi pri naslednjih, je smatrala za golo malomarnost in brezbržnost, ki je vsekakor v zvezi z njegovim »velikim delom« izven službe. Zato ga je prosila, tako lepo ga je prosila, naj bo priden in dober, kakor je bil poprej, naj pusti vse skupaj: petje, igre, zabave in koncerte pri miru. S tem naj se ukvarjajo drugi!

»Vedi ljubi Stanko, da te prosim zato, ker te ljubim in ker se bojim zate. Ne misli, da je to moja trma. Nikakor ne! Samo neka zla slutnja hodi za mano in me preganja ponoči in podnevi. Vedno mi šepeče nekaj na uho, kar je vse prej kakor prijetno. Zato te prosim, Stanko: reši me tega trpljenja!«

Stanko je ugovarjal in dokazoval, da je potrebno, da gre vsak moški tudi malo v družbo in da mora vsak človek delati po svojih močeh za narod in prosveto. To vendar ni nič hudega in nič slabega, kar dela, zlasti ker se vedno in povsodi zaveda, kakšne dolžnosti ima napram njej.

»Saj vedno mislim nate in hrepenim po tebi. Vse moje delo, vse moje življenje je posvečeno tebi in tvoji ljubezni!«

Končno se je vendar udal in ji obljubil, da se bo skušal polagoma zopet potegniti nazaj iz javnega življenja.

»Če bi vedel, da te napravim nesrečno, bi mi bilo to hujše kakor smrt! Zato te bom skušal ubogati.«

Toda obljube ni držal. Ni je mogel držati. Kaj bi pa rekli prijatelji in tovariši, če bi jih pustil na cedilu! Komaj so ga spoznali in začeli ceniti njegove zmožnosti, pa naj bi že odpovedal in se vsedel na leno kožo! In nazadnje bo tudi njegova Albina uvidela, da to ne gre...

Ali Albina tega ni mogla uvideti. Vtepla si je v glavo, da bo to za njo nesreča; zato jo je njegovo postopanje silno jezilo. Ko je zopet prišel, mu ni šla naproti. Ves dan se je »držala« in ni z njim skoro nič govorila. Zvečer ga ni hotela spremiti na kolodvor. Pred odhodom pa mu je rekla:

»Veš Stanko, s takim ravnanjem boš zapravljal mojo ljubezen!«

»Uboga moja, kaj hočeš z menoj, ko sem tako čuden! Saj mi je hudo, saj mi je žal in kesam se, a pomagati ne morem!«

Šel je. Na kolodvoru se je oziral okoli, misleč, da bo morda le še prišla za njim. Ni je bilo. Albina se je znala premagati, če je bilo potrebno.

Še nikoli mu ni bila vožnja v Brezje tako dolga in pusta kakor tisti večer. In potem skoro vso noč ni mogel zaspiti. Dušo mu je razjedel kes. In če je malo zadremal, so ga mučile težke sanje... Strašna je bila tista noč in še drugi dan se dolgo ni mogel popolnoma pomiriti.

Pomirilo ga je šele njeno pismo, ki ga je napisala takoj po njegovem odhodu. Žal ji je bilo, da ni šla z njim, toda ponos ji je branil. Končno

pa je zopet zmagala ljubezen nad ponosom in prosila ga je, naj ji ne zameri...

»Dušica draga! Preveč te ljubim, da bi ti mogel kaj zameriti. In kaj hočem zameriti tebi, moja dobra, zlata Albina, ki vem, da me samo ljubiš. Hvala ti, stotera hvala za to tvojo ljubezen! Saj nisem hudoben. Le včasih sem malo čuden, nepremišljen in nagel. Če bi bil hudoben, tebe, draga, ne bi smel ljubiti, to bi bilo greh... Pa saj me poznaš bolje kot kdo drugi in veš, kako je z menoj in kakšen sem: zato mi odpuščaš... Še enkrat: hvala ti!« Tako se je glasil njegov odgovor in Albina je bila zopet potolažena.

*

Stanko je imel vedno manj prostega časa. Kakor hitro se je vdal, so ga začeli vsestransko izkoriščati. Toda k sreči mu je bilo delo uteha in zabava. Bil je uverjen, da si more samo z delom priboriti lepšo bodočnost. Razen tega mu je tako dobro delo, če ga je včasih ta ali oni malo pohvalil. Za tako pohvalo bi se bil trudil cele noči. Bil pa je tudi zadovoljen, ko je videl, da ima lepe uspehe in da se ne trudi in žrtvuje zastonj...

Ko so ga prijatelji ob nedeljah vabili s seboj na izlete, ki so jih prirejali v bližnjo mestno okolico, se je prijazno zahvalil in je ostal rajši doma. Navadno pa se je peljal k svoji Albini v Ljubljano.

Toda v decembru je nenadoma izostal. Kar tri nedelje po vrsti. Izostal je, čeprav je v vseh pismih obljubljal, da bo gotovo prišel. Prvo nedeljo je imel čisto preprost izgovor: Ni bilo mogoče! In baš to nedeljo se ga je Albina najbolj veselila. Hotela ga je presenetiti z majhnim darilcem za sv. Miklavža in mislila je že, kakšno veselje mu bo napravila. Ali njega ni bilo.

Žalost ji je trgala srce. Sedla je k svoji mizici. Oprla se je s komolci nanjo in si zakrila z rokami obraz. Debele solze so kapale na ubogo darilce, ki ga je s toliko skrbnostjo in ljubeznijo pripravila zanj. Stanko pa se je med tem zabaval v veseli družbi. Tisti večer je prvič nastopil pri koncertu, po koncertu pa so odšli vsi skupaj v gostilno, kjer so ostali do polnoči.

Ko je prišel domov, mu je bilo žal. Kesal se je in je za trdno sklenil, da gre prihodnjo nedeljo k njej. Ko pa je prišla nedelja, je zopet ostal v Brezju in zopet ga je Albina zastonj pričakovala. Sedaj se je izgovarjal, da je nenadoma obolel njegov šef in da ga mora nekaj ur nadomestovati. In tretjo nedeljo je našel zopet nov izgovor.

Albina je bila užaljena. Na njegova pisma mu nekaj časa sploh ni hotela odgovoriti, in če je še tako zatrjeval, kako je žalosten in obupan.

Kaj pa je bilo prav za prav v resnici vzrok njegovemu nepričakovanemu izostajanju. Ali res ni mogel svojega dela tako urediti, da bi bil vsaj včasih za nekaj ur poletel k njej, kateri je v pismih neprestano zatrjeval, kako jo ljubi?

Pri pevskih vajah kakor tudi pri igrah se je seznanil s celo vrsto brezjanskih deklet, napram katerim ni mogel ostati vedno popolnoma ravnodušen. Bile so mlade, lepe in bogate. Z zadovoljstvom je opazoval, kako ga ta ali ona željno pogleduje in ponosen je bil nase, ko je videl, da se baš najlepše in najbogatejše najbolj zanimajo zanj... Bil je prijazen in ljubezniv, toda od početka precej nedostopen. Mislil je na svojo Albino, in kadar je mislil na njo, so vse druge stopile v ozadje.

Najbolj se je potegovala za njegovo naklonjenost mlada in lepa Elza Šternova, ki ji je bil Stanko že od vsega početka zelo simpatičen. Elza je bila edina hčerka bogatega trgovca. Imela je poleg velike dote novo vilo s prekrasnimi vrtovi. Bila je sicer zaročena z dr. Osatom in dogovorjeno je že bilo, da se bo v kratkem vršila poroka. Toda, ko je zagledala in spoznala Stanka, ni hotela ne o zaročencu ne o poroki nič več slišati. Doma so jo kregali, ji prigovarjali in jo rotili. Ženin jo je prosil, a vse ni nič pomagalo. Nobene prilike ni zamudila, kjer je mislila, da bo videla Stanka.

Ljudje so to hitro opazili, a opazil je tudi Stanko. Toda dolgo se je držal zelo hlabro. Svoji Albini se ni hotel izneveriti. Prijatelj ga je nekoč sunil pod rebra in rekel:

»Bodi pameten, fant, takega ptička ne boš tako z lahka ujel! Ne zamudi prilike zdaj, ko se ti nudi!«

Stanko se je smejal, pa vendar je čutil, da tudi njega vedno bolj nekaj vleče v njeno bližino.

»Saj se ne pregrešim proti Albini in njeni ljubezni, ako se malo pošalim in pozabavam«, si je mislil. In tako se je zgodilo, da je tako rad ostajal v Brezju in da mu je bil vsak izgovor dobrodošel, samo da mu ni bilo treba iti v Ljubljano... Kadar pa je bil v Ljubljani, ga je bila zopet sama sladkost in dobrota in tudi njegova pisma so bila polna ljubezni in udanosti.

*

Božični večer je preživel Stanko v sreči in zadovoljstvu v Albinini sobici. Opolnoči sta šla v cerkev in še nikoli ni Albina tako verno in tako udano molila in prosila Boga za srečo obeh kakor tisto noč.

Za Silvestrovo pa jo je povabila njegova mati. Rada se je odzvala njenemu vabilu, saj je vedela, da bo imela zopet lep večer v njegovi bližini. Prišli sta tudi njegovi sestri in tudi brat Odon je bil doma. Hitro so potekale ure. Vsi so bili izredno dobre volje. Samo Albina je bila žalostna in otožna, in če se je še tako premagovala in skušala biti vesela. Mislila je že na zopetno ločitev in ona čudna slutnja se ji je zopet začela vsiljevati.

Stanko je bil tako prijazen in pozoren, pa vendar se ji je zdelo, da ni več tak, kakor je bil, in da je njegovo vedenje nekam prisiljeno. Njegov pogled je bil plah in begljiv — in Albina je imela bistro oko, da je to

takoj opazila. Ko ji je o polnoči stisnil roko in voščil vse najboljše k novemu letu, se je nehote stresla in zazdelo se ji je, kakor da ji je nekdo nalil strupa v njeno srce. Nobenega ni slišala, nobenega videla. Ena sama misel jo je objela z vso silo: Bog ve kaj me še čaka to leto! In ko je prišla domov, je tako milo jokala, da se je materi in sestri kar smilila...

Čez osem dni se je Stanko pripeljal v Ljubljano, da ji vošči k njenemu osemnajstemu rojstnemu dnevu. Prinesel ji je rdečih nageljnov, toda dolgo ni mogel ostati pri njej. Mudilo se mu je nazaj, kajti v Brezju ga je čakalo še mnogo dela, ki ga je imel s pripravami za veliko plesno veselico, ki je bila določena za naslednji dan. Ker so računali, da se bo veselice udeležila vsa brezjanska elita in da bodo zastopani tudi predstavniki javnih oblasti, se je bilo treba nanjo temeljito in skrbno pripraviti. Njemu je bila poverjena častna naloga, da bo pomagal pri blagajni in sprejemanju gostov. Zato seveda ni ničesar opustil, da bo že s svojo zunanostjo napravil kar najugodnejši vtis na občinstvo.

Veselica je bila res dobro obiskana, kakor so pričakovali. Vsa gosпода iz Brezja je prišla skupaj in Stanko je imel polne roke dela. Bil je naravnost neutrudljiv. Tekal je iz enega prostora v drugega, kjer je pač mislil, da je potreben. Pri tem je napravil zopet nekaj novih poznanstev, ki so bila zanj pozneje precejšnjega pomena. Med drugimi je spoznal tudi advokata dr. Wolfa in njegovo dražestno mlado ženico ter gospo Wintrovo iz Ljubljane. Toda tisti večer mu zanje ni preostajalo dosti časa, ker je prišla na zabavo tudi gospodična Elza, kateri je posvečal največ pažnje. Plesal je večinoma samo z njo; vodil jo je za roko po dvorani; kupil ji je lep šop svežega cvetja in gledal, da je bil ves čas v njeni bližini. Vedel je, da sama tako želi in zakaj enkrat ne bi ustregel njeni želji?

Ko sta se po nekem plesu izprehajala po plesni dvorani, mu je rekla:

»Gospod Petelen! Prihodnjo soboto bo na Taboru v Ljubljani intimna slavnost »Skok preko kože«, ki se je nameravam udeležiti tudi jaz. Želim in upam, da bom tudi vas videla tamkaj!«

Stanko ji seveda ni mogel odreči.

Do štirih zjutraj je ostal na plesišču. Takrat je šla Elza domov. Spremil jo je s svojim bratom do njenega stanovanja.

Ko je bil sam v svoji sobi, se je spomnil na ubogo Albino. Oglasila se je njegova vest, ki mu je pravila, da ni ravnal prav in da je obljubil preveč. Ali sedaj se ni več dalo popraviti. Hudo mu je bilo in kesal se je.

»Pa kaj mi pomaga kesanje, če bom s takim vedenjem zapravil in izgubil njeno ljubezen, kakor mi je nekoč očitala.«

Legel je, toda še dolgo ni mogel zaspati.

Kdor pozna svoje meje, ne pogine. (Lao-Tne)

Kdor svojo rano pokaže, bo kmalu zdrav.

Predno umrem, naj še tisto povem o rajnkem Balantu Griži, kajžar je bil v Krotni vasi, pa so ga sosedje za hrbtom in kadar ni slišal, klicali za »krotnovaško pospravo«. Bil je sila varčen in natančen gospodar in je vse pospravil za srajco ali kamižolo, koderkoli je kaj ležalo, pa naj je bilo od kogarkoli. Odtod mu je bil nevšečni priimek in mu je bil priimek nevšečen tembolj, ker je sam sebe štel za jako pravičnega. Kadar je količkaj nanesla prilika, je svaril in opominjal rojake: »Ljubi moji kristjani, le zmeraj po pravici!« Pa mu je ob teh besedah kukalo izza srajce ali kamižole, kar je bil tjakaj pobasal, da ne bi videle tuje oči; kajti tuje oči so sitne — vidijo kaj, že rekó: »To je pa naše, daj nazaj!« — Rad se je tudi hvalil: »V Krotni vasi smo le trije pošteni ljudje, jaz, gospod fajmošter in jaz.«

V Krotni vasi vedo dokaj historij o starem Balantu — ne vem, če so vse resnične. Ljudje iz Krotne vasi so na glasu, da se radi lažejo; praviti sem slišal, da se lažejo celo takrat, kadar ne govore pod prisego in od laži nimajo koristi; lažejo pač, ker jim jezik sam od sebe bolj na ono plat suče besedo.

Pa pripovedujejo o rajnkem Balantu tole:

Bil je čuda skop človek. Dokler je živel, luči niso žgali v bajti. Sredi stropa je od trama visel trhlen štor, trhlen les se ponoči sveti, in je družina ob zimskih večerih sedela pod tem štorom in robkala koruzo.

Namreč, če je res in ni zlagano. Pa se mi skoraj zdi, da je pošteno res in da ni laž. Mislim, kdor bi se hotel lagati, bi se zlagal kaj drugega, kar bi bilo bolj pri rokah kakor trhlen štor. — Zlagal bi se, recimo, da je v kajži starega Balanta poleti svetila kresnica! Kresnic je poleti povsod polno! Preperel štor, takšen da sveti, pa je prav redka reč in manj verjetna. Pa je nemara baš zato bolj verjetna — kajti ni verjetno, da bi kdo šel in si predrzno izmislil tako neverjetno reč, če se ni resnično zgodila. Če se je pa zgodila resnično, je res tem bolj verjetna, čim manj je verjetna.

Srajco, so pravili, da je imel eno samo. Pa je bila čisto nova, namreč takrat, ko jo je prvič oblekel. Oblekel jo je in jo nosil noč in dan in dan za dnem, dokler ji ni postala zunanja plat bolj črna kakor notranja. Potem jo je obrnil in mu je zvesto in neutrudno služila dan za dnem, da je slednjič postala notranja stran bolj umazana nego zunanja. Pa jo je zopet obrnil in preoblekel in mu je nazadnje v cunjah padla z života — tako si je prihranil pranje.

In pravijo, da je imel navado, da je fižol štel v lonec, koliko se ga naj kuha za vso družino. Noben posel ni vzdržal pri njegovi skledi.

Nazadnje se ga je usmilila sestra, tja v Češnjico je bila omožena, v hribe; toliko je imela otrok, da niso vseh potrebovali doma, pa mu je za

pomoč poslala mlajšega sina, Andrejec mu je bilo ime, štel je 18 let. Majhen je bil in suh — ta ne bo dosti jedel, tako je računal stric Balant. Pa se je motil. Jedel je Andrejec, da je padalo vanj kakor v brezno, in zlasti mesa in zabele mu je bilo vedno premalo.

Stric Balant ga je skušal s preudarno besedo odvrniti od grde požrešnosti. Učil ga je: »Meso in špeh nista zdrava — najbolj zaležeta zelje in krompir; zelje se človeku kar po rebrih obesi kakor detelja v kozolcu in krompir je boljši od štrukljev in tudi dosti snažnejši, ker ni povaljan ne namazan, kakor so štruklji.«

Tudi Andrejec ni bil neumen. »Pri moj zunaj,« je dejal, »veste, če bi bilo res, kar pravite in bi bila zelje in krompir dobra nad vse, bi bili psi oboje že davno požrli kar na njivi. Pa še nismo slišali, da bi pasja žival kar na polju obgrizavala zelnate glave in krompir kopala iz tal.«

Andrejec ni bil slab za delo. Včasih pa je tudi rad malo polenaril. Ga je stric prišel buditi na svisli: »Vstani, Andrejec, vstani — ljudje že vsekrižem orjejo po polju!« Pa se je Andrejec odrezal: »Če vsekrižem orjejo, bodo pa še naše poorali!« In se je obrnil v senu. Pa je bilo treba, da ga je stric še drugič prišel dramiti, topot s krepkejšo besedo, češ, kosilo je na mizi!

Udinjan je bil Andrejec za pet tolarjev in ene hlače. Pa so pravili, da ga je stiskavi stric poizkusil priščipniti še pri hlačah. Dal mu jih je napraviti pa brez gumbov. Si je mislil stari Balant: tudi gumbi stanejo; prihranjena reč je boljša kakor pridelana! Dejal pa je: »Samo hlače sem ti obljubil, knofov nič!«

»Pri moj zunaj!« se je začudil Andrejec in zmajal z glavo.

Prišlo je drugo jutro, nedelja je bila; Andrejec se je postavljaj z novimi hlačami — pred hišo je stal in roke držal v žepih.

Ga ogovori stric: »Hej, Andrejec, živino skomandiraj, čas je, še predno greš k maši!«

Andrejec se ni ganil. »Bi jo že skomandiral, pa je ne morem brez rok. Z rokami moram hlače držati, da mi ne uidejo, ko ste mi take dali brez knofov!«

Tako se je zgodilo, da so Andrejčeve hlače še tisti dan dobile gumbе.

Psa niso redili pri starem Balantu; kaj pa mislite, pes dosti požre! Res je, pes laja in plaši tatove — tatove plaši, zato pa sam krade, mrcina! Pa je stari stiskač rajši sam stopil kako noč okoli bajte mesto psa; gorjačo je imel v roki in so pravili: celo zalajal da je, kadar se mu je zdelo treba, da od kajže prepodi človeka ali žival, ki bi utegnila gojiti tatinske nakelepe zoper Balantovo bogatijo.

O, Balant je gledal na svojo reč. Še tujim čebelam ni puščal v domačo ajdo, ampak so pravili, da jih je s prekljo otepat hodil iz ajde. Potem pa, ko je ajda slabo obrodila, je silno tarnal, kolikšno škodo so mu napravile čebele. Andrejec mu je svetoval, naj jih lovi na limanice! Pa ga je stric nagnal s šemo — limanice da so predrage!

Tako sta prijazno gospodarila stric in nečak, vsak po svoje. Vsak dan sta se pričkala, vsak dan se pobogala. Dokler da ni napočil Balantu dan, ko se mu je bilo posloviti od bajte in od vsega vesoljnega sveta.

Prišli so gospod fajmošter in ga lepo dali v red. Še to si je želel, da bi mu pustili v lončku malo svetega olja, da bi se včasi sam z njim pomazal. Tej njegovi želji gospod fajmošter niso mogli ustreči. Niti se ni dal obarantati z gospodom za stroške pogreba, pa bi se bilo staremu Balantu silno dobro zdelo, ako bi se mu posrečilo in bi zbil kak goldinar od pričakovanega računa. Pač pa so mu poslali tri može, da vpričo njih sporoči svoj testament.

Težko mu je šel testament od rok. Samo to je ves čas razkladal, kaj da hoče zase in kaj da sebi izgovarja — želja je imel dosti. Komaj, komaj pa so spravili iz njega besedo, kdo naj mu bo za dediča, ko bo umrl in ne bo imel zase nobenih več potreb. Tako se mu je zdelo, da si bo s to besedo sam sebi nepreklicno zapisal smrt.

Slednjič je torej uspelo možem in jim je razodel: »Če bi umrl, naj bo vse od nečaka Andrejca!« Pa je še Andrejca poklical k postelji in ga rotil, da mora biti varčen in ne sme razmetavati blaga in sveta in na mejnike mora tudi paziti, da mu sosed ne bo segal čeznje.

Potem je res umrl. Pa pripovedujejo hudobni krotnovaški jeziki, da je še isto noč prišel nazaj. Zbudil da je Andrejca in mu povedal: Oj in ojoj, da se ne počuti dobro na onem svetu. Preveč da mu kurijo, tega ni vaje in da je tudi potrata prevelika! Pa da se kesa! Zaradi tistega zelnika da mu kurijo, tistega kosa ob poti, ki je bil zanj prisegel, da ga je kupil od sosedu. Pa pravijo na onem svetu, da ga ni kupil in da je prisegel po krivem. Zdaj mu pa kurijo, oj in ojoj! Pol toliko da bi tudi bilo dovolj! Zato da naj Andrejec rajši vrne zelnik!

Pa se je bil, pravijo, Andrejec tudi že navzel stričevega duha in njegovih naukov in ga ni veselilo, da bi zelnik vračal. Dejal je: »Dokler ste živeli, se niste kesali — sedaj bi se radi na moje stroške. Veste kaj, stric, kar potrpite malo! Tistim vicam se boste kmalu privadili, Vam vsaj kožuha ne bo treba, zelnik bo pa le ostal pri hiši!«

Ali je bila resnična ta prikazen ali je bila le v sanjah, se ne ve. Pa naj je bila tudi resnična, vendarle ne veš, ali je bil rajnki stric res po krivem prisegel ali je bila ta historija od krive prisege le laž in zvijača. Kajti Andrejec je poznal strica, poznal je tudi rajnkega sosedu, oba sta bila iz Krotne vasi, v Krotni vasi so sami cigani — nikomur ne smeš zaupati! Pa sta se lahko stric in sosed na onem svetu zmenila, da bosta Andrejca ociganila za zelnik. Kdo ve, kaj je bil sosed obljubil stricu na onem svetu! O, zelnik naj le kar lepo ostane pri bajti!

Za trugo si je bil rajnki stric poskrbel že za živih dni. Pod roko jo je bil kupil, prav poceni jo je bil dobil od mizarja Naceta, ki je bil prišel na kant, pa je bil stricu dolžan neke solde. To trugo je imel stari Balant pod streho, za skrinjo mu je služila, krlji in suhe hruške so bile nasute

vanjo. Pa ko je umrl, je Andrejec krlhje in suhe hruške stresel v večji pehar, v trugo pa lepo čedno položil strica.

In ko se je zvečer zbrala vsa vas strica kropit in po pobožni navadi bedeti pri mrliču z molitvijo, petjem, pripovedkami in igrami, ji je Andrejec prijazno postregel s suhimi hruškami in krlhji; v drugem manjšem peharju je bil tobak in čisto brez požirka tudi ni bilo ta večer. Okoli polnoči si je zmisлил godec Baronček še to, da je suho hruško potisnil mrliču med škrbaste zobe, naj ima tudi kaj, in so se vsi smejali.

Pokopan je bil, kakor se spodobi.

Kajži na prag pa je potem skozi teden dni vsako jutro prihajala sedet krota. Pravijo, da je krota bila rajnik, ki mu skrb za bajto ni dala miru v grobu. Pravijo, da je bila krota rajniku zelo podobna. Kako more biti krota podobna človeku, res ne vem. To vedó samo v Krotni vasi.

Darinka:

Planinske drobtine

Grintovec

Koncem aprila je bilo.

Polna luna je s svojimi tajinstvenimi žarki prodirala skozi drevje prav v najtemnejši kot na poti v Bistrico. Kakor bi bilo ozračje posuto s srebrnim prahom, se je prelivalo med listjem, ki je blestelo sveže zeleno v jasni mesečini. Lahno so pokrivale srebrne, svetle lise tla pred nami, tkoč lisasto preprogo, in se sprehajale po naših glavah in v senci otemnelih licih, ko smo stopali pod snivajočim drevjem. Lepa je pot od Stahovice proti Bistrici, a v mesečine polni noči je veličastna. Slišiš šumljanje vesele Bistrice kraj ali globoko pod seboj in zdi se ti močno, mogočno. Človek bi sanjal — da sanjal...

Iznenadi in razveseli te v jasni mesečini kopajoča se jasa in koča na njej, katere okna odsevajo mračno, rdečkasto svetlobo; ako si v koči, želiš, da bi v tej nočni krasoti nadaljeval svojo pot. Tudi mi nismo stopili v kočo, temveč smo ob pol 12 v noči zapustili osvetljeno jaso. Gost in temačen gozd nas je sprejel v svoje blagodejno okrilje in le udar korakov in palic ob trdi kamen je motil gozdno tišino. Drevje okrog nas je snivalo v sreči svoji, skozi drevesne krone pa je sempatja plavalala srebrna lisa po naših glavah. Noč, divna v svoji sanjavi lepoti.

Kot bi prišlo iz oddaljenega, temnega kota, je predramil molk predlog, ki smo ga vsi z veseljem sprejeli: »Vsakdo naj pove kako zgodbo ali fantazijo! Kdo je Benjamin med nami? Benjamin naj prične!«

Oglasil se je tov. Vladko, najmlajši član družbe. Bil je dober in navdušen planinec, ki je s spoštovanjem in vzhičenjem ljubil svoje planine in skoraj s pobožnostjo govoril o njih. Govoril je o njih tudi v tej noči. Ni pripovedoval zgodb, njegove ustnice so šepetale fantazijo, ki je preha-

jala že skoraj v molitev naravi, oni mogočni, ki jo je on oboževal. Bila je tako čista in polna zaupanja, da smo se bali motiti nje lepote in pritajili smo svoje korake. Še sapica je molčala v listih in voda ni žuborela.

»V svoji bolesti in tugi iščite razvedrila v naravi, a tudi svoje veselje ji zaupajte. Potolažila vas bo s svojo veličastno mogočnostjo. Na planinah najdete, kar zaman iščete v dolini, oni neskaljeni mir in pokoj. — Čutite, da ste z naravo združeni, da ste sami del, majhen del njenega veličastnega bitja. Li ne utriplje srce ob tej zavesti krepkeje, li ne občutite onega brezmejnega veselja, pozdraviti na temenu planinskih vršacov s krepkim vriskom solnce, to svetlo solnce. Kaj morejo nuditi napram temu vse zabave v mestnem hrupu in prahu? Planine ostanejo vedno lepe, vedno enako vabljive in mameče. Človek bi ostal v njih okrilju za vedno... Lahen vetrič bi mu božal hladna lica, solnce bi poljubljalo otrple ude, a nočna kraljica bi sipala nanj bogastvo biserov. Zvezdice bi se mu smehljale in nikdo ne bi motil njegovega pokoja...«

V naših srcih je zavladala tišina in vzkipela je iz njih molitev — tiha in pokojna, ki se je združila z njegovo, ko je umolknil...

Nismo vedeli kdaj ne kako, naenkrat smo opazili pred seboj ogromno »Žagano peč«. Torej eno uro smo že bili na poti in nam se je zdelo, da še ni preteklo 10 minut, odkar smo zapustili svetlo jaso. — Pot se je vzpela v višino, prenehale so fantazije ostalih, vetrček nam je prinašal odgovor planin. Vedno medlejša je postajala mesečina, po nebu pa so se pripodili oblaki, se vedno bolj gostili in polagoma zakrili nočno kraljico našim pogledom. Visoko pod Kokrskim sedlom smo stopili na sneg. Polagoma smo se dvigali po zasneženi strmini, a tam na obzorju se je širila svetla lisa...

Ob pol štirih zjutraj smo prestopili prag Cojzove koč. Ker je bila zimska soba že zasedena, smo si izbrali odprte gorenje prostore. Veselo je vzplapolal plamen v štedilniku. Natopili smo snega in kuhali čaj...

Vstajajoče jutro nas ni moglo zadovoljiti. Gosta megla je valovala zunaj in zazeblu nas je že ob misli, zapustiti toplo ognjišče in se spustiti v borbo z nepregledno sivino. Tov. Vladko se je opogumil prvi in vzpodbudil ostale. »Kdo gre naprej?« Videl je omahujoče obraze. »In ako bo snežilo?« — »Hočemo poizkusiti!« Vstali smo. Zunaj je pršelo iz megle. — Tovariš pa je ostal pri svojem sklepu.

Trije smo stopili iz prijetne kuhinje v mokro meglo in na sneg; tovariši so pa gledali za nami v gosto megleno plast, ki nas je po par korakih zakrila njihovim očem. Tudi planinci v zimski sobi so se zbali neprijetnega planinskega gosta in zbežali pred njim v dolino.

Sami smo se nahajali v gosti megli in na močno zasneženem Grintovčevem pobočju. Megla nas je ovirala pri iskanju markacije, ker nismo razločili 20 m pred seboj. Zlasti ko so se razprostirala pred nami obsežna snežišča brez skal, kjer bi lahko opazili rdeče znamenje, je obstojala nevarnost, da zaidemo. A Vladko je bil izboren vodnik.

Približno 200 metrov smo se že bili dvignili nad Kokersko sedlo. Prepričani smo bili, da prodiramo v to sivino le, da dosežemo vrh in kljubujemo vremenskemu škrtu. Nenadoma pa nam je postalo topleje in začutili smo, da se razpenja nad meglo modrina. Z glasnim vriskom smo pozdravili bleščeč vrh nad seboj, ko smo stopili v jasnino...

Mahoma smo stali nad meglo, ki je valovila v fantastičnih oblikah; krog nas bleščeča snežna belina, posejana z milijoni kristalov, vse naokrog iz morja štrleči, čisti vrhovi, nad nami pa jasna nebesna modrina in žareče solnce. Noge niso mogle slediti hrepenenju po vrhu; preveč jim je ugajalo v hladnem snegu in le s težavo smo jih izvlekli. Vrh pa je v stožčasti obliki blestel v opoldanskem solncu pred nami in nas vabil. — Tudi nas je obsevala prijetna svetloba, postalo nam je vroče in s snegom smo si hladili obraz.

Ne pomnim lepšega pogleda raz vrh Grintovca kakor tedaj. Kočna, s širokimi, belimi lisami, ki so blestele v enem samem sijju, je žarela v vsej krasoti opoldanskega solнца. Mična Skuta je strmela kakor kraljica na valovito morje, in Dolgi Hrbet, Štruca, Turska gora so se zdeli kot njeni podložniki, vsi v blestečih livreh. Greben je dvigal svoj hrbet ravno pred nami. Objeli bi vse te vrhove in vršace, tako zelo so bili blizu in slikoviti. Ob njih pobočja pa je butalo morje, polno najrazličnejših, fantastičnih slik, ki so jih tvorili valovi. Popolnoma nov, bajen svet se je razvijal pred našimi očmi. Nekje iz doline je prišel do nas zamolkel, tih glas, ali vrisk skozi ves ta novi svet iz tmine v blestečo solnčno jasnino. Iz kristalne odeje so štrlele sive skale, le malo izpod snežene površine; raz nje se nam je zdel svet lep in vreden življenja.

Še globlje se je udiralo v razmehčanem snegu na povratku in večkrat se je prevrnil kdo v mehko preprogo. Tudi na kepanje smo se spomnili in šele megla nas je opozorila, ko smo zašli v njeno območje, da kraljuje solnce le v višavah. Z glasnim vzklikom smo se poslovili od čarobnega vrha pri povratku v vsakdanje življenje. Nismo iskali markacije v megli, brezskrbno smo sledili globoki stezi.

Na Kokrskem sedlu je še vedno valovila ista mokra in neprijazna megla.

Zastrmeli so tovariši v naše žareče obraze. Niso razumeli srečnega bleska oči, ne toplote, ki smo jo prinesli s seboj. Njih obrazi so bili bledi in mrazilo jih je.

Do Žagane peči smo se večjidel predričali po strmem žlebu, ki je bil še globoko zasnežen. Ona pot, ki nam je ponoči tako hitro minila, je bila danes daljša. Bilo ni jasne mesečine, ne hladu, v gozdu je vladala le enolična senca...

Začudeno so nas ogledovali planinci v Bistrici. Razumeli so bledoto lic naših tovarišev, le naših žarečih obrazov niso mogli razumeti, pa tudi ni

čuda. Saj niso vedeli, kako solnce kraljuje tam vrh Grintovca in koliko je one lepote ostalo v naših dušah...

Okrepčali in umili smo se v hladni in žuboreči Bistrici in vzljubili smo vse ljudi, ki ljubijo to naravo... Bila je ona vzvišena planinska ljubav.

Kako se v planinah „vlečemo“

Prijazno je bilo v sobici Malnerjeve kočice pod Črno prstjo. Prišli so planinci Primorci čez italijansko mejo, mi pa od svoje strani. Veseli pozdravi, živi govori, živahno pripovedovanje, končno kajpada — šaljivke! Gospodična Zorka iz Ljubljane je sedela v kotu in tiho uživala splošno veselje; pogled ji je uhajal na nasprotno stran, na mladega Primorca, ki ji je pogled z obrestmi vračal.

»Hoj, Trtnik, zdaj pride vrsta na tebe. Brž kaj šaljivega.« »Da, da Trtnik, da čujemo!« so zaklicali vsi, žareči veselja; tudi Zorka je izzivajoče pogledala. Malo v zadregi je bil Trtnik, a kmalu se obrne k Zorki ter vpraša: »Gospodična, ali hočete biti elektrizirani?« — »Elektrizirana? Saj vendar ni nikjer električnega toka.« — »Moja elektrika vleče brez toka!« — »Potem dobro! Pokažite!«

Trtnik si izposodi škatljico vžigalic, izotli v sredini gornje strani pokrovčka luknjico, pritrdi dve vžigalici med škatljico in pokrovčkom, da sta bili črni kapici ven obrnjeni, tretjo vžigalico pa vtakne v izrezano odprtino in meša z vžigalico po škatljici. Obenem naroči Zorki, naj se dotakne s konico kazalcev črnih kapic vžigalic.

»Ali kaj čutite, gospodična?«

Kljub pridnemu mešanju s tretjo vžigalico ni čutila ničesar.

»Ali res ne čutite, ali res ne čutite, kako vas vlečem?«

Ni ga takoj razumela, družba pa v smeh! Zdaj se ji je zasvitalo...

»Kar od kraja se mi je zdelo, da me — ‚vlečete‘, in smejala se je z drugimi kljub mali zadregi, v katero jo je »zavlekel«... »Oprostite, gospodična: planinska šala! Sicer pa prosim, da se čimprej revanžirate.«

In bilo je nadalje lušno. Kar Zorka vstane, še nekoliko rdeča in vpraša: »Vam je li znano, kako je sv. Jožef sekiro nosil?«

»Ne, ne poznamo!«

»Potem prosim gospoda Trtnika, da mi služi za eksperiment, ostale pa, da opazujejo.«

Z desnico je položila svojo planinsko palico na ramo kakor sekiro, z levico pa je prišla desnico gospoda Trtnika, češ, naj ji sledi. Peljala ga je skozi sobo, iz kočice ter pomalem naprej po peščenici, markirani poti proti Črni prsti. Družba je gledala za njima. Zahajalo je solnce in obsevalo s poslednjimi žarki skale. Ščip je bledele na nebu in lahen vetrič je zapihljal preko rododendrona. Nežni oblaki so lahko plavali po jasni nebesni modrini. Veselo zvončkljanje kravjih zvoncev jim je udarilo na uho. Osvežujoča sapica je prijetno zaigrala v Zorkinih plavih kodrih. Kakor bi bil

prerojen, tako srečnega se je počutil njen spremljevalec. Pozabil je na vse in pokorno sledil svoji voditeljici. Prispela sta že precej nad kočo, ko je Zorka obrnila smer proti pastirskim kočam. Vesel potoček jima je prekrižal pot, razposajeni valčki so se šumljaje lovili in v jasni vodi se je za trenutek odbila malo zmedena slika Zorkina. A Trtnik je hodil za svojo vodnico in bi še hodil in hodil. Tako ga je pripeljala nazaj k Malnerjevi koči. Glasno odobravanje in tiho muzanje opazovalcev ga je zdravilo... Kaj? Kako? A hipno se spomni in skoraj jecljaje nagovori svojo vodnico:

»Tako je sv. Jožef sekiro nosil in...?«

»Da! In — — oslička vodil!«

Kdor je zadovoljen, ga ne bo nič ponižalo. (Lao-The)

Rešitev ugank

Zadrugar št. 2.

Pravilna rešitev se glasi:

Črkovnica: S pikami označene diagonale dajo imena slovenskih pisateljev: Trdina, Jurčič in Tavčar.

V drugi črkovnici da pravilna razporeditev od levega spodnjega kota na desno navzgor in zopet do desnega navzdol: ZADRUGAR.

Napis na plotu pomeni:

· ALKOHOL JE STRUP!
ALKOHOL UBIJA!
BOJ DEMONU ALKOHOLU!

Rebus pomeni: Umetnost brez čednosti je cvet brez sadja.

Pravilnih rešitev smo prejeli 174. Žreb je določil nagrade po 30 Din sledečim ugankarjem: Gornik Dragica, Celje; Lengar Zvonko, Moškanjci; Grošelj Vanda, Litija; Mašič Ciril, Ljubljana; Grimšič Franc, Preserje; Kobilica Dušan, Dravljje; Kranjc Milena, Maribor; Bukovec Štefica, Pragersko; Kocjan Franc, Maribor; Smolej Karel, Št. Vid pri Stični.

Zadrugar št. 3.

Pravilna rešitev se glasi:

Črkvonica: »Kruh, sol jej, pravico govori.«

Kdo to prečita: »Zadrugar.«

Merilo: »Ni velik, kdor se velikega dela.«

Butara: »Vesele velikonočne praznike in obilo pirhov želi ugankarjem Uredništvo.«

Pravilnih rešitev smo prejeli 78. Žreb je določil nagrade sledečim ugankarjem: Kink Fortunat, Devica Marija v Polju; Šorn Alojzij, Ljubljana; Rus Josip, Stična; Oman Marjo, Maribor; Mašič Pavel, Ljubljana; Bertossi Josip, Zalog; Stanjko Stanislav, Zalog; Štrukelj Andrej, Zalog; Jenčič Antek, Ljubljana; Urbančič Stanislav, Vrhnika. Hranilne knjižice se dobe v Kreditni zadrugi, odnosno se pošljejo na zahtevo na naslov.

L. R.

Karte

ZA SMEH.

Učitelj: »Povej mi, Janezek, kakšne koristi imamo od goske?«

Janezek: »Goska nam daje dobro pečenko in dobro mast.«

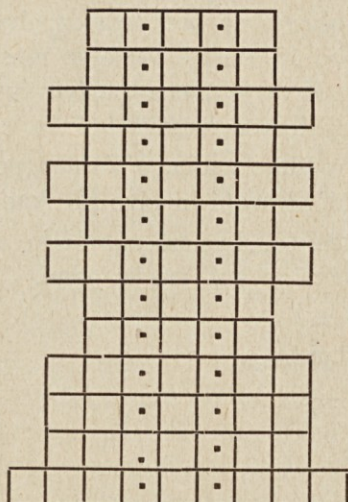
Učitelj: »Kaj še?«

Janezek: »Nese nam tudi jajca.«

Učitelj: »To še ni vse. Glavno si pozabil, Janezek! S čim nam še koristi gos? — No, kaj pa imate doma v posteljah?«

Janezek: »Stenice!«

Črkovnica

Reka na Poljskem
Ženski svojilni zaimsek
Del posestva
Jed
Oton Župančičeva pesem
Razum
Prisednik v senatu
Hudobec
Bolezen
Pokrajina ob Renu
Vlažnost
Spremlstvo
Del stanovanja

Črke: 11 a, b, 2 c, č, d, 6 e, 2 g, 5 i, 4 j, 3 k, l, 2 m, 6 n, 7 o, 3 p, 8 r, 4 s, 2 š, 8 t, 4 v
vstavi v sliko tako, da dajo zraven slike stoječ pomen. S pikami označene navpične vrste,
čitane od zgoraj navzdol, dajo ime slovenskega pisatelja in njegovo delo.

Zamenjevalna uganka

Pri besedah: pri — kad — oda — kos — smeti — pas — Ana — som — oko črtaj
prvo črko in jo nadomesti z drugo tako, da nastanejo nove besede. Nove črke dajo pregovor.

Nagradno tekmovanje

Za pravilno rešitev ugank razpisujemo 10 nagrad po 30 Din. Nagradnega tekmovanja se lahko udeleže otroci naših članov, ki že obiskujejo šolo in še niso preskrbljeni ter jih vzdržujejo starši. Nagrade se izplačujejo v obliki hranilnih vlog, ki so vezane na eno leto, pri ljubljanski odnosno mariborski kreditni zadrugi. Rok tekmovanja je do 10. maja in naj se pošiljajo rešitve upravnemu odboru pod posebnim ovitkom z označbo: »Nagradno tekmovanje.« Ugankarje naprošamo, da prilože točen naslov svoj in člana zadruga s člansko številko. Žrebanje se vrši 15. maja in nagrade se razdele po 20. maju. Pravilno rešitev in imena nagrajenih objavimo v aprilovi številki.

Mešanice umetnega gnojila se rabijo sledeče:

Za korenske rastline za 100 m² 8 kg; za zelne rastline za 100 m² 12 kg; za stročne rastline za 100 m² 5 kg; za cvetlične rastline za 100 m² 3 kg. 1 kg mešanega gnojila stane 2 Din.

Krompir za kuho in semenski imamo na zalogi.

Kurivo. Opozarjamo člane, da pravočasno naroče premog, drva in kolobarje, ker kurivo razvažamo v času od 10. do 24. vsakega meseca; med ostalim časom razvažamo samo živila. Zato je treba kurivo vsaj 14 dni prej naročiti pri zadrugi, in sicer z knjižico za nabavo kuriva.

Zaboje. za živila za člane na progi oddaja zadruga komad po 98 Din. Pripominjamo, da so zaboji zelo trpežni, okovani in sivo pleskani.

Med ajdov. Naše člane čebelarje prosimo, da nam sporočijo, ako imajo še kaj ajdovega medu za oddati; sporočiti je količina in cena.

Novo blago.

Otrobi, pšenični, debeli, kg Din 1.75.

Čebulček kg Din 6.—.

Čebula, nova, kg Din 4.—.

Fix v dozah, doza Din 7.—.

Olje za šivalne stroje Din 5.—.

Čebulo, krompir in jajca računamo po dnevni ceni.

Termini ostanejo isti, kot so bili objavljeni v ceniku 1. številke „Zadrugarja“.

VSEBINA: Zadrugištvo Jugoslavije (str. 77). — Enkrat je bil (str. 79). — Kava (str. 83). — Čebelarstvo: Redilnost in zdravilna moč medu (str. 90). — Perutninarstvo: Delo perutninarja v aprilu (str. 91). — Cvetlice: Česa ne smemo pozabiti v aprilu (str. 94). — Kuhinja: Krompirjeva juha. Juha iz špinače. Špinača na juhi (str. 96). Zdrobovi emočki za na juho. Špinača. Špinača za otroške želodčke. Krompirjev pire. Prazničen kruh (str. 97). Pomarančen liker (str. 98). — Našim zadrugaricam v pomoč: Nasveti za nakupovanje blaga za moške obleke (str. 98). — Strta mladost (str. 100). — Krotnovaška posprava (str. 106). — Planinske drobtine: Grintovec (str. 109). Kako se v planinah »vlečemo« (str. 112). — Za naše male: Rešitev uganek iz »Zadrugarja« št. 2 in 3 (str. 113). Uganke (str. 114 in 115). — Iz zadrugne trgovine (str. 116).

»Zadrugar« izhaja mesečno 20tega in stane celoletno 24 Din, posamezna številka pa 2 Din. Naroča in reklamira se pri upravnem odboru N. Z. U. D. Ž., Ljubljana VII, Mahničeva cesta šte. 7, kamor se pošilja tudi dopise. — Odgovorni urednik: Ponikvar Ciril, Ljubljana, Masarykova cesta 7. — Tisk tiskarne Makso Hrovatin v Ljubljani.

Članski sestanek

Dne 15. III. t. l. se je vršil v šolski sobi postaje Celje na zahtevo članov širši članski sestanek, kjer so se obravnavali predlogi, sprejeti na sestanku tega okoliša dne 14. II. t. l., na katerem so nekateri člani dokazovali, da so cene v Nabavljalni zadrugi višje kot so v trgovinah v Celju. Napisali so točne številke in zahtevali ustanovitev podružnice v Celju ter sklicanje izrednega sestanka članov.

Upravni odbor je takoj pustil preiskati, v koliko so predložene številke točne in izkazalo se je, da ne drže in da je bilo vse dokazovanje dne 14. II. tendencijozno. To dejstvo je delegat zadruge na sestanku članov dne 15. III. dokazal s številkami in s primerjavo kvalit. Dalje se je dokazalo glasom izjav nekaterih članov, da skušajo nekateri trgovci z raznimi vabami trenutno pridobiti naše zadrugarje s tem, da jim nudijo razne ugodnosti itd. Po širši debati so pa vsi navzoči uvideli, da je stališče upravnega odbora popolnoma pravilno in so se s pojasnili delegatov popolnoma zadovoljili z željo, da bi se slični sestanki še vršili.

Radi podeljevanja podpor so člani sklenili predlagati občnemu zboru, da se imenuje v vseh večjih centrih tročlanski odbor v svrhu ocenjevanja resničnosti navedb in potrebe prosilcev. Delegat je navzočim pojasnil, da postopa upravni odbor pri delitvi podpor vedno v smislu sklepa lanskega občnega zbora, in sicer na ta način, da se je vselej o istinitosti navedb in potrebe prosilcev predhodno informiral pri pristojnih delegatih.

Članstvo je nadalje izrazilo željo, da bi se tudi v Celju napravilo s knjigarno dogovor, slično kot v Ljubljani in Mariboru, za nabavo šolskih knjig na obroke.

Glede nabave prasičev je navzočim delegat obrazložil tozadevni program upravnega odbora, s katerim so se zadovoljili.

Kaj energično so pa navzoči člani zahtevali ustanovitev podružnice v Celju. Delegat upravnega odbora jim je vsa njih utemeljevanja, ki govorijo za ustanovitev podružnice, spodbil ter obrazložil težkoče in posledice ustanovitve podružnic, ki se zahtevajo tudi od drugih naših volišč. Kljub pojasnilom in dokazom, ki govorijo proti ustanovitvi, so pač navzoči vztrajali, da se predlog vseeno razmotri na letošnjem občnem zboru.

Lepo uspeli sestanek je predsedujoči delegat Zorman zaključil ob 11.30 uri.

Novo blago v manufakturi

Umetna svila	Din 20—
Umetna svila original D a g m a r	» 23—
Frotir blago za damske obleke 80 cm	» 35—
Impregnirano platno za dežne plašče (Windjacken)	» 90—
Blago za mobilije v vseh modernih vzorcih	» 78— do 110—
Linolej preproge, pred umivalniki	» 40— do 45—
Linolej tekači, tiskani in inlaid	» 46— do 56—
Linolej preproge, 200 cm široke	» 110—
Zavese madras za 1 okno	» 90— do 190—
Odeje klotaste, prima	» 180—

Poštnina plačana v gotovini.

ZADRUGAR

(Posebna izdaja za IX. občni zbor dne 26. aprila 1931. v Ljubljani)

Letno poročilo

Nabavljalne zadruge uslužbencev drž. železnic

Ljubljana VII

za poslovno leto 1930.

Ljubljana, dne 10. aprila 1931.

Izdala in založila za svoje člane N. Z. U. D. Ž., Ljubljana

Uredil Ponikvar Ciril, Ljubljana, Masarykova cesta št. 7

Tisk tiskarne Makso Hrovatin v Ljubljani

Letno poročilo

Upravnega in nadzornega odbora Nabavljalne zadruge
uslužbencev državnih železnic, Ljubljana VII

za poslovno leto 1930

za IX. redni občni zbor

dne 26. aprila 1931 v Ljubljani

oooo

Ljubljana, 10. aprila 1931

Izdala in založila za svoje člane N. Z. U. D. Ž., Ljubljana
Uredil Ponikvar Ciril, Ljubljana, Masarykova cesta št. 7

Tisk tiskarne Makso Hrovatin v Ljubljani

Vabilo

na

IX. redni letni občni zbor

**Nabavljalne zadruge uslužbencev
drž. železnic v Sloveniji, r. z. z o. z.**

ki se bo vršil

v nedeljo 26. aprila 1931. ob 8.30 uri dopoldne v prostorih glasbenega društva „Sloge“ v Ljubljanskem dvoru, Pražakova ul. 17,
na podlagi čl. 39. združnih pravil po delegatih.

D N E V N I R E D :

1. Poročilo upravnega in nadzornega odbora o poslovanju v l. 1930. ter odobritev računskega zaključka za poslovno leto 1930.
2. Sklepanje o razdelitvi čistega dobička.
3. Sklepanje o izpremembi združnih pravil čl. 15. in 27. v zmislu predloga volišča v Mariboru.
4. Dopolnilna volitev upravnega in nadzornega odbora ter volitev namestnikov obeh odborov.
5. Razni predlogi članskih sestankov.
6. Določitev zneska, do katerega se sme zadruga po čl. 47. združnih pravil zadolžiti.
7. Odobritev kredita za event. adaptacije.
8. Slučajnosti.

Opomba: V slučaju, da občni zbor ob določeni uri ne bi bil sklepčen, se vrši pol ure pozneje nov občni zbor z istim dnevnim redom, ki sklepa ob vsakem številu prisotnih delegatov. Člani zdrugetarji imajo pravico udeležbe in sodelovanja na občnem zboru, toda brez glasovalne pravice.

Upravni odbor.

Poročilo upravnega odbora

Spoštovani zadrugarji!

Upravni odbor stopa pred občni zbor, pred Vas delegate in pred vse članstvo z letnim poročilo o preteklem poslovnem letu, da Vam poda sliko življenja Nabavljalne zadruge. To poročilo ne more biti izdelano do vseh podrobnosti, ker bi bilo za to potrebno cele knjige, nego se omejuje samo na glavna vprašanja in one okoliščnosti, ki so bile za potek poslovanja zadruge najbolj važne.

Gospodarstvo naše Nabavljalne zadruge je vezano na obče gospodarsko stanje ne samo pokrajine, v katere območju naša zadruga posluje in oskrbuje svoje članstvo, nego na obče gospodarsko stanje naše države in deloma tudi na obči vsesplošni gospodarski nivo v Evropi. Preskrbovati moramo potrebščine tudi od zunaj. Če bi pri onih predmetih in izdelkih, ki jih ima naša domovina, mogoče bilo izvedljivo, da izkoristimo v vseh primerih vse ugodnosti pri nakupu, bi to pomenilo popolno gospodarsko ravnovesje v gospodarstvu našega naroda. Žal, za sedaj to še ni mogoče v glavnem vsled tega, ker razporeditev in oddaja predvsem zemeljskih produktov in življenskih potrebščin direktno od domačega producenta še ni točno in pravilno usmerjena ter odpade še velik procent zaslužka na posrednike. Pri onih potrebščinah pa, ki jih moramo dobavljati od zunaj, pa za sedaj še ne moremo nastopati kot velik odjemalec ter s tem imeti merodajno besedo pri nakupih glede cen.

Vseobča kriza, ki tišči v vsej Evropi gospodarstvo, počasi posega tudi k nam, četudi v preteklem poslovnem letu ta pritisk v naši državi ni bil tako težak kot v drugih državah. Tudi lahko trdimo, da bi predvsem življenske potrebščine v naši državi z ozirom na obči padec svetovnih cen najvažnejšim artiklom, kot so moka, mast, meso, v naši državi morale biti še cenejše, kot so dejansko, ako ne bi bilo protipritiska posrednikov — trgovine.

Vse te okoliščnosti je moralo vodstvo zadruge pri vseh svojih odločitvah v nakupih imeti pred očmi in jih upoštevati, ako je hotelo vršiti svojo glavno nalogo in dolžnost, namreč nuditi svojemu članstvu — konzumentom čim največje ugodnosti, dajati torej robo vseh vrst po najnižjih cenah. Na drugi strani pa je vodstvo stremelo za tem, da kolikor mogoče vse potrebščine dobavi direktno od producenta z izločitvijo vsakega posredništva, ki povsod zahteva največji zaslužek, oziroma čisti dobiček. Lahko trdimo mirne vesti, da se je vodstvo zadruge te svoje dolžnosti v polni meri in vedno zavedalo ter je sistematsko izvrševalo vse nakupe direktno od producentov. Uspehi niso še popolni in vodstvo to priznava odkrito, opozarja pa, da so že doseženi zelo veliki uspehi, ki se pa morajo v bodočnosti še stopnjevati. Sicer pa naj odloči in dá svojo besedo občni zbor na podlagi naslednjih konkretnih izvajanj.

Članstvo

Nekaka ocena za poslovanje zadruga je gibanje članstva. 1. januarja 1930. je imela zadruga 6175 članov. Tekom leta jih je pristopilo v Ljubljani 377, v Mariboru 388, izstopilo pa jih je radi smrti in preselitve (samo par izjemnih primerov, da so bili drugi vzroki): v Ljubljani 55, v Mariboru 53, tako, da je imela zadruga koncem poslovnega leta 1930. 6832 članov, in sicer v Ljubljani 4318, v Mariboru pa 2514. Če prištejemo še njih svojce, ca. 27.600, dobimo število ca. 34.400 ali skoro 35.000 ljudi.

Gotovo bo marsikoga zanimalo vedeti, da je v ljubljanski železniški direkciji v vsem 10.870 aktivnih uslužbencev, izven naših vrst je torej še aktivnih oseb 5089 ali 46%. Članstvo se deli sledeče:

	Prometni	Progovni	Mašinski	Skupaj	%
Železniški zdravniki				30	0·24
Činovniki I . . .	45	25	22	92	1·35
„ II. . .	236	78	58	372	5·45
„ III. . .	402	205	276	883	12·95
Zvaničniki I. . .	291	18	271	580	8·48
„ II. . .	845	339	231	1415	20·65
Služitelji . . .	39	12	8	59	0·86
Kvalificirani delavci	59	162	531	752	11·12
Nekvalificir. „	508	677	367	1552	22·72
Dnevničarji . . .				46	0·67
Upokojenci . . .				706	10·33
Vdove . . .				345	5·18
	2425	1516	1764	6832	100·00

Pristopali so člani:

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Skupaj
Prod. Šiška . .	26	6	20	11	14	14	19	22	20	19	15	22	198
„ Maribor .	57	50	34	30	20	24	20	26	27	26	28	46	388
„ Ljblj. gl. k.	23	28	18	10	10	16	10	18	15	7	14	10	179
Skupaj	106	84	72	51	44	54	49	66	62	42	57	78	765

Stiki s članstvom

Upravni odbor je vedno gledal na to, da bi bili stiki upravnega odbora s članstvom čim ožji. Ti stiki edini so v stanu stalno izboljševati ne samo poslovanje zadruga, temveč tudi dvigniti pri članih smisel za celokupnost in utrditev medsebojnega zaupanja.

Trudili smo se doznati za razne želje in predloge zadruginega članstva. V kolikor ni to šlo samo s pismenim izmenjavanjem misli, se je to storilo potom članskih sestankov. Žal nismo mogli povsod pri članstvu opaziti onega zanimanja za te sestanke, kot to zaslužijo.

Predmet sestankov so tvorile v največjih primerih razne reklamacije, ki so se vsikdar tudi obravnavale po upravnem odboru. Trdimo, da je

vse to rodilo že precej dobrega; cilju kolikor mogoče dobre uprave zadruge se stalno približujemo, članstvo pa naj nas pri tem podpira tudi v bodoče z dobromislečimi in dobrohotnimi ter preudarnimi predlogi in nasveti.

Svrhi medsebojnega spoznavanja in podpore je služilo tudi naše glasilo »Zadrugar«. List je imel poleg označenih nalog za glavno nalogo širjenje zadrugarske zavesti med železničarji sploh, med našimi člani pa še posebej. V tem pravcu bi si na vsak način želeli večjega zanimanja med članstvom in seveda tudi sodelovanja. Orati je še v mnogem oziru ledino!

Trgovsko poslovanje

Namen nabavljalnih zadrug je, da preskrbe svojim članom dobro blago po primerni ceni. Predvsem je polagala zadruga važnost na to, da preskrbi svojim članom dobro blago. Dobavljali smo glavne predmete večinoma od dobaviteljev izza prejšnjih let, ki so nam dobavljali stalne tipe blaga, kar je važno za zadrugo kakor tudi za gospodinje, in to posebno pri predmetih kot so: riž, kava, rozine, mast, mesenina. Tu smo imeli stalne, solidne in zanesljive dobavitelje.

Zadruga pa je čutila pomanjkanje potrebne organizacije producentov-domačinov, ki bi mogli in morali spraviti na trg zanesljivo dobro blago enake kvalitete in tu mislimo predvsem na poljske pridelke in sadje. Tu je potrebno še dosti dela, da se tudi producenti organizirajo v obliki zadrug, da nam lahko nudijo in jamčijo za prvovrstno blago.

Ravno tako se je upravni odbor trudil, da doseže čim ugodnejše cene. Predvsem je skušal doseči to potom nakupov direktno pri producentu ali vsaj iz prve trgovske roke. Mnogo teh nakupov pa se more izvršiti le tedaj, ako se naroči primerno velika množina blaga na vagone in zato je zadruga skušala organizirati skupne nabave z ostalimi železničarskimi zadrugami.

Nakupovalno centralo — vsaj za glavne predmete — moramo doseči, da dosežemo tudi ugodne nabavne cene. Samo velika nakupovalna centrala si lahko plača strokovnjake za izbiranje in za preizkušanje blaga. To velja predvsem za našo manufakturo.

Dosti smo jo izboljšali od lanskega leta sem; nastavili smo več strokovno izvežbanih moči, predvsem poslovodjo, ugodili smo zahtevam članov, da imajo večjo izbiro in moramo tako, žal, držati večjo zalogo, vendar promet se je posebno v zadnjih mesecih zelo dvignil, na skoro dvojno višino lanskega leta.

Toda imamo velike težave v tem poslovanju. Prva: velika večina članstva zahteva poceni blago, ne glede na kakovost in je jasno, da imamo potem še več reklamacij, ko se jim že itak ne moremo izogniti. Člani računajo tu slabo, ker gledajo samo na trenutni uspeh.

Naj bi člani kupovali dobro blago! Dali bi zanj ca. 20 do 100% več, toda nosili bi zato perilo ali obleko dvakrat do petkrat dalje časa in obleka bi bila skozi čedna, med tem ko je obleka iz slabega — poceni — blaga

po par mesecih že cunja. Prigovarjanje našega manufakturnega osebja malo zaleže. Naj bi torej slabe skušnje pomagale! Radi take nepoučenosti in napačnega naziranja članstva pri kupovanju manufakture nam zastaja dobro, navidezno dražje blago, med tem ko komaj spróti naročujemo in dobivamo slabejše blago, za katerega večkrat obžalujemo člane, ki so ga kupili.

Druga težava je: prostori so premajhni za naš promet. Naši uslužbenci ne morejo razkazovati članom, kot je to potrebno, in člani ne morejo zbirati v miru in v svetlobi, včasih sploh na vrsto ne pridejo in gredo drugam. Ravno tako nam manjka prostor za upravo manufakture, kjer se zbirajo vzorci, primerjajo, preizkušajo in se potem lahko sistematično odloča za nakup enega ali drugega blaga. Da smo imeli zadostne prostore, bi imeli v zadnji zimi vsaj za 50% večji promet od sedanjega in da je bila zima res zima, bi bil promet še večji. Občni zbor bo moral letos razpravljati o tem, kako naj se reši vprašanje prostorov manufakture tako v Ljubljani kakor tudi v Mariboru.

V smislu načrta za skupno nabavljanje in samoproizvodnjo smo rešili vprašanje lastnega mlina. Že na lanskoletnem občnem zboru je bilo dosti govora o kvaliteti moke. Upravni odbor se je dosledno zanimal za to vprašanje in zahteval od Saveza Nabavljalnih zadrug, da se v mlinu posluje racijonelno, trgovsko in zadružno. Uspeli smo popolnoma s svojim konkretnim predlogom ter je Savez pustil rekonstruirati mlin, nastavil novega upravnika in uspehi te remedure so se takoj pokazali pri kvaliteti moke, ki je od avgusta sem zelo dobra in se začenja poznati ta remedura tudi že pri cenah.

Kot vsaka nova ustanova v rokah državnih uradnikov, tako je moral tudi naš mlin prebresti začetne težave in težkoče, preden se je postavil na pravo mesto pravi mož in preden so se ustalile gotove smernice za poslovanje mlina. Danes je mlin aktiven, kar občutimo že v ugodnejših cenah.

Letni račun izkazuje jako aktivnost zadružnega podjetja. Glavne aktivne postavke v bilanci pod tč. 1—4 v iznosu . Din 14,043.581-14 so likvidne nekatere takoj, druge tekom enega meseca in ca. $\frac{1}{6}$ članskih terjatev, ter zaloga manufakture postopoma v teku 6 mesecev.

Likvidnost
zadruga

Blagajna je imela početkom leta gotovine	Din	241.483-77	Gotovinski promet
tekem leta je sprejela	„	38,873.549-03	
skupno . . .	Din	39,115.032-80	
tekem leta je izdala	„	39,031.312-18	
koncem leta je imela gotovine	Din	83.720-62	

Skupni blagovni promet v letu 1930.

	Živila	Oblačilni predmeti	Skupaj	Blagovni promet
Zaloga začetkom leta	2,982.629·17	2,195.039·22	5,177.668·39	
tekem leta nabavlj.	34,072.424 62	7,216.756·22	41,289.180 84	
Skupna zaloga	37,055.053·79	9,411.795·44	46,466.849·23	
Tekom leta prodano	40,347.368·23	6,428.458·38	46,775.826·61	
Razlika . . .	3,292.314·44	2,983.337·06	308.977·38	
Vrednost ob inventr.	3,228.667·10	3,969.499·98	7,198.167·08	
Kosmati prebitek .	6,520.981 54	986.162·92	7,507.144·46	
to je .	16·162 ‰	15·341 ‰	16·050 ‰	

od lastne prodaje tekom poslovnega leta 1930.

Prodaja blaga v posameznih prodajalnah:

Prodajalna	Živila	Oblačilni predmeti	Skupaj	Promet prodajaln
Šiška	15,318 368·13		15,318.368·13	
Ljubljana	11,603.190·78		11,603·190·78	
Maribor, koroški kol.	10,036.965·97		10,036.965·97	
Maribor, glavni kol.	3,388.843·35		3,388.843·35	
Manufakt., Ljubljana		3,884.354 35	3,884.354·35	
Manufaktura, Šiška		829.073·61	829.073·61	
Manufakt, Maribor		1,715.030.42	1,715.030·42	
Skupaj . . .	40,347.368 23	6,428.458 38	46,775·826·61	

V poslovnem letu 1930. je imela zadruga 597 predmetov na zalogi.

S spremnicami je bilo odposlano na progo iz:

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Skupaj
Prod. Šiška	724	793	1150	857	1167	1258	948	784	781	766	1087	983	11298
„ Ljubljana gl. k.	510	544	569	570	585	574	771	1028	1067	1027	1267	1193	9705
„ Maribor	604	623	628	650	636	637	637	650	651	647	667	677	7707

skupaj 28.710 ali povprečno 96 pošiljk na dan.

Na dom se je dostavilo iz:

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Skupaj
Prod. Šiška	408	466	484	504	476	520	468	479	530	569	658	636	6198
„ Ljubljana gl. k.	238	228	243	240	208	225	197	203	227	234	277	283	2803
„ Maribor	80	84	88	102	94	105	107	114	118	122	171	255	1440

skupaj 10.441 ali 34 pošiljk na dan.

Nominalna vrednost podpisanih deležev znaša	Din	2,049.600—	Kreditna sposobnost in upniki
jamstvena kapaciteta v smislu pravil čl. 13.	„	4,099.200—	
rezervni sklad	„	2,738.814·95	
Skupna kreditna sposobnost znaša	Din	8,897.614·95	
in daleko prekaša vsoto posojil pri Savezu, den. zavodih in dobaviteljih, ki znaša	Din	6,318.129·13	
neglede na razpoložljivo gotovino, denarne vloge ter vrednost premičnega in nepremičnega inventarja.			
Rezervni fond se je povišal od	Din	1,657.514·55	Fondi
s 30% dotacijo iz prebitka leta 1929. za	„	1,076.978·80	
ter z vpisninami in zapadlimi deleži	„	4.321·60	
na vsoto	Din	2,738.814·95	
Penzijski fond je ob začetku leta znašal	Din	25.797·76	
z 2% dotacijo iz dobička iz leta 1929.	„	71.798·60	
se je zvišal na	Din	97.596·36	
Porabili smo za starostno zavarovanje uslužbencev	„	97.596·36	
ostanek	Din	—	
Kreditni fond je štel ob začetku leta	Din	9.659·12	
porabili smo za odpis dubioznih članskih terjatev	„	8.056·05	
k ostanku	Din	1.603·07	
smo dotirali po sklepu seje upravn. odbora z dne 5. marca 1931 preostanek dobička iz leta 1929.	„	8.972·70	
in izkazuje danes	Din	10.575·77	

Pregled poslovanja nabav-

Leto	Stanje članov	Stanje vplačanih deležev	Rezervni sklad	Denarni promet
		v dinarjih		
1922	541	141.953—		2,903.320·80
1923	1000	249.347·50	44.199·34	7,690.364·96
1924	1159	326.598·64	139.779·34	9,091.718·84
1925	1357	370.539·22	273.698·65	7,087.937·52
1926	1648	465.442·25	503.069·76	9,901.617·96
1927	1827	531.798·34	819.058·13	14,504.449·35
1928	4780	1,010.425·43	948.250·25	25,426.044·34
1929	6175	1,710.136·65	1,657.514·55	37,566.646·52
1930	6832	1,949.670·92	2,738.814·95	39,115.032·80

Posmrtni fond se je povišal od	Din	311.843·46
z dotacijo iz dobička leta 1929. z 2·06 %	„	73.952·60
na vsoto	Din	385.796·06
izplačalo se je v 55 smrtnih slučajih	„	55.000—
in ostane ob zaključku leta še	Din	330.796·06
Dobrodelni fond se je povišal od	Din	9.254—
s 4·44 % dotacijo iz dobička iz l. 1929. za	„	159.392·90
na vsoto	Din	168.646·90
izrabilo se je v dobrodelne svrhe	„	108.667·50
ostanek ob koncu leta 1930.	Din	59.979·40

Prva postavka v računu izgube in dobička »plače« izkazuje izdatek Din 2,233.228·12, t. j. 4·774 %. Upravni stroški pod tč. 1 do 5 so vsi osebni in materialni izdatki, dalje vzdrževanje, davki, takse in provizije, znašajo skupno Din 3,115.300·98, ali 6·56 %. Celotna režija znaša Din 3,579.171·95, kar predstavlja 7·651 % vsega blagovnega prometa.

Račun
izgube in
dobička

Poslovni prihranek znaša	Din	4,353.665·58, t. j.	9·31 %
prištevsji stroške	„	3,579.171·95, t. j.	7·651 %
je skupno	Din	7,932.837·53, t. j.	16·961 %

Poslovni
prihranek

kosmatega prebitka, katerega odpade na:

živila	Din	6,520.981·54, t. j.	13·940 %
oblačilne predmete	„	986.162·92, t. j.	2·110 %
menzo	„	534·40, t. j.	0·001 %
blagajniški skonto	„	378.089·35, t. j.	0·808 %
obresti	„	47.069·32, t. j.	0·102 %
skupno	Din	7,932.837·53, t. j.	16·961 %

od celokupnega prometa.

ljalne zadruge železničarjev.

Prodano blago	Celokupni promet	Celokupna vsota bilance	Čisti prebitek	Povračilo od nakupe
v dinarjih				
2,771.647·88	12,012 556·37	880.311·03	111.223·78	2 0/0
6,647 400·14	28,520.084 27	1,288 868·20	315 598 03	2 0/0
9,283.275 64	56,366.391·58	2,181.028·74	442.664 36	3 0/0
10,802.848·24	63,543.517 49	3,163.967·51	759.153·69	5 0/0
12,038.861·74	75,187.654·02	3,729.691·05	1,048 595·35	5 0/0
13,537.429·14	86,981.101·65	4,627.816·71	379.607·05	5 0/0
24,680.000—	159,380.597·65	10,762.240·12	2,325.909·27	5 0/0
44,133.513·79	307,252.348·39	13,171.839·18	3,589.929·30	5 0/0
46,775.826 61	337,845.549 68	16,278.145·57	4 353.665·58	6 0/0

Aktiva

Bilanca na dan

Tek. šte.		Din	p	Din	p
1.	Gotovina			83.720	62
2.	Vloga v čekovnem zavodu . .	24.477	38		
	„ v denarnih zavodih . .	466.416	45	490.893	83
3.	Terjatve pri članih			6,035.189	37
	Terjatve pri dobaviteljih . .			235.610	24
4.	Zaloga živil			3,228.667	10
	„ manufakture			3,969.499	98
5.	Nepremičnine :				
	Hiša v Šiški, 10 stavbenih parcel v Dev. M. v Polju, mostna tehcnica v Šiški, mostna tehcnica v Mariboru z utico, baraka za premog v Mariboru			1,103.761	10
6.	Inventar			1,004.026	—
7.	Udeležbe: 66 deležev pri Savezu v Beogradu	33.000	—		
	6 deležev pri Stavbeni zadrugi „Bajtar“	1.800	—		
	10 deležev pri Kreditni zadrugi usl. drž. žel. v Ljubljani . .	1.000	—	35.800	—
8.	Kavcije pri pošti			1.138	33
9.	Naročniki za inserate v zadr. koledarju za l. 1931.			17.250	—
10.	Razni dolžniki			72.589	—
				16,278.145	57

31. decembra 1930.

Pasiva

Tek. štev.		Din	p	Din	p
1.	Članski deleži			1,949.670	92
2.	Fondi: a) rezervni	2,738.814	95		
	b) kreditni	10 575	77		
	c) posmrtninski	330.796	06		
	d) dobrodelni	59.979	40	3,140.166	18
3.	Upniki: Savez N. Z. D. Sl. v				
	Beogradu	5,468.650	—		
	Drugi dobavitelji	668.799	13	6,137.449	13
	Denarni zavodi			180.680	—
4.	Rezerve za razne davščine			469.015	10
5.	Nedvignjeno povračilo članov			7.878	62
6.	Dajatve za bolniško zavarovanje				
	za nov. in dec. 1930.			13.690	90
7.	Prehodni računi			25.929	14
	Poslovni prihranek			4,353.665	58
				16,278.145	57

Izguba

Račun izgube in dobička

Tek. št.		Din	p	Din	p
1.	Plače	2,233.228	12		
	Bolniško zavarovanje	125.722	24		
	Potnine	55.047	47		
	Odškodnine raznim	45.809	—		
	Nagrade raznim	32.531	10	2,492.337	93
2.	Kurjava	16.525	80		
	Razsvetljava	25.983	71		
	Poštnina, telefon, brzojav . .	28.757	52		
	Tiskovine, knjige, pisarniške potrebščine	86.795	96		
	Vzdrževanje perila	28.661	98		
	Čiščenje	20.667	95	207.392	92
3.	Vzdrževanje lokalov	33.135	01		
	„ inventarja	24.350	56		
	Adaptacije	69.847	23		
	Zavarovalnina	34.348	—		
	Najemnina v Ljubljani	85.605	—		
	„ v Mariboru	40.973	—	288.258	80
4.	Vzdrževanje vozil			58.085	54
5.	Davki, takse in provizije de- narnim zavodom			69.225	79
6.	Objave in razglasi	4.281	50		
	Listi in revije	6.838	70		
	Zadružni koledar za l. 1931. .	21.944	60		
	Glasilo „Zadugar“	60.703	50	93.768	30
7.	Odpisi od vrednosti nepremičnin	33.301	—		
	„ „ „ inventarja	121.101	32	154.402	32
8.	Izdatki za občni zbor v l. 1930.			24.175	—
9.	Obresti v breme			191.525	35
	Poslovni prihranek v l. 1930. .			4,353.665	58
				7,932.837	53

Kretanje združnikov in deležev:

Pričetkom leta je bilo 6175 združnikov s 6175 deleži
 Tekom leta je pristopilo 765 „ s 765 „
 „ „ izstopilo 108 „ s 108 „
 Stanje dne 31. XII. 1930 6832 „ s 6832 „

V Ljubljani, dne

S knjigami in prilogami primerjali in našli v soglasju.

Nadzorni odbor:

Ivan Negro s. r.
tajnikHinko Feldin s. r.
podpredsednikJosip Furlan s. r.
predsednik

Ivan Koprivec s. r.

Člani odbora:
Emil Klebel s. r.

Alojz Božič s. r.

Dobiček

[illegible]

Denarni promet je znašal	Din	39,115.032.80
Blaga se je nakupilo za	„	41,289 180.84
„ „ prodalo za	„	46,775.826.61
Kreditni promet s člani je znašal	„	31,320.442.35
Skupni promet vseh računov	„	337,845.549.68

Za knjigovodstvo: Fr. Železnik s. r.

Upravni odbor:

Albert Kobal s. r.
tajnik

Franjo Žemlja s. r.
podpredsednik

Srečko Čerček s. r.
predsednik

Člani odbora: Franc Železnik s. r., Ivan Škerjanc s. r., Ivan Kuštrin s. r.,
Ivan Novak s. r., Ciril Ponikvar s. r., Josip Mohorko s. r.

Računov je bilo izstavljenih:

	Kredit. rač.	Gotov. rač.	Rač. za kurivo	Skupaj
Prod. Šiška . . .	27.957	31.681	4.806	
„ Ljblj. gl. kol.	27.451	22.196	1.987	
„ Maribor . .	41.104	33.693	1.621	
Manfkt. Šiška . .	4.408	2.125		
„ Ljblj. gl. k.	9.569	4.477		
„ Maribor .	4.900	2.100		
Skupaj	113.889	115 272	8.414	237.575

ali povprečno 791 na dan.

Uspeh poslovanja v letu 1930. je bil tedaj dosti zadovoljiv. Aparat zadruge je bil zopet bolje organiziran in bolj ekonomično izrabljen. Režijski stroški so se sicer na videz povečali, tudi relativno s prometom so se povečali, ker smo izboljšali uslužbencem plače, kar je deloma tudi železniška uprava storila. Toda ne smemo pozabiti, za koliko so padle cene raznim predmetom. Stroški za manipulacijo z vagonom moke ali koruze so enaki, če stane moka 6 Din ali 4:50 ali 3:20, ali če smo jo dobili zastonj. Ker so cene živilskim predmetom v zadnjem letu padle za cca 10% napram prejšnjemu letu, je naravno, da je relacija med režijo in prometom nekoliko spremenjena. Toda napram obratu z blagom imamo v preteklem letu manjše režijske stroške kljub temu, da smo uslužbencem dosti izboljšali plače.

Deloma ugodnejši nakupi, deloma zaokroženje prodajnih cen so pripomogli do letošnjega dobička, ki je razmeroma večji kot lansko leto. Radi tega in pa tudi za to, ker smo letos uvedli podoben sistem za izplačevanje povračil kot ga ima Maribor in ga je imela bivša Gospodarska poslovalnica, smo mogli izplačati letos 6% povračil napram običajnim 5%.

Delo zadruga na socijalnem in kulturnem polju

Kakšen je bil uspeh naše zadruga za železničarje na gospodarskem polju, ne moremo niti prav oceniti. Bilanca izkazuje prebitka nad 4 milijone dinarjev; morda ravno toliko so bili člani že na dobičku, v kolikor so dobili blago cenejše kot v privatni trgovini. Kakšne bi bile cene zunaj, v privatni trgovini, ako bi ne bilo zadrug, teh regulatorjev tržnih cen, tega si ne moremo zračunati. Mislimo pa lahko na možnosti izkoriščanja kot se to vidi pri mesarjih, pri pekih, kjer še nimajo konzumenti svoje lastne konkurenčne ustanove.

Pomagala pa je zadruga tudi raznim železničarskim organizacijam in drugim društvom, ki so organizirala prireditve in podpore n. pr. za Mi-

klavža ali Božič. Pri tej priliki moramo pohvalno omeniti društvo »Skrb za mladino« v Ljubljani, kateremu smo nakazali 2000 Din, in je to društvo odobrilo 10 otrokom naših članov železničarjev brezplačno letovanje v Martinšici. Poleg tega je društvo za božičnico obleklo od vrha do tal še 10 železničarskih otrok. Omeniti moramo tudi osebne podpore poedinim železničarjem, predvsem delavcem, ki so zašli v bedo radi bolezni ali nesreče. Izplačano je bilo 108.667,50 Din podpor.

Pri podeljevanju, oziroma oceni došlih prošenj za podpore naših članov, je upravni odbor postopal vedno v duhu sklepa lanskoletnega občnega zbora, t. j., da se je vselej o istinitosti navedb prosilcev informiralo pri pristojnih delegatih.

Dosti je zadruga pomagala svojim članom z glasilom »Zadrugar«. Bilo je malo sodelavcev, tudi vemo, da dosti članov ne čita »Zadrugarja«. Toda, kdor ga je čital in reagiral na vsebino, je pridobil. Tudi tu je za sedaj težko oceniti uspeh naše zadruge. Danes ima večina našega članstva že nekaj pojma o združništvu, o temeljih združnega gospodarstva. Vsaj del našega članstva se je morda radi nas učil realneje misliti in soditi o tem, kaj se lahko zahteva in kaj se lahko izvede. In to je tudi velik uspeh, ako ima država realne in trezne računarje, če so to tudi mali ljudje.

Poleg »Zadrugarja« in koledarja je izdala zadruga v preteklem poslovnem letu brošuro »Mali sadjar«, ki ga dobe naši člani po naši nabavni ceni v zadruzi. Brošura je poljudno spisana, bogata na poučni vsebini in jo priporočajo strokovnjaki za malega človeka, ki nima časa, da bi mnogo čital, pa hoče najti na kratko zbrano glavno, kar mora vedeti o sadjarstvu. — Novembra 1930. se je upravni odbor odločil, da preuredi »Zadrugarja« v revijo. Pridobili smo nove sotrudnike, posebno za praktične gospodinjske članke.

Interno poslovanje v zadruzi

Tudi v preteklem letu je bil naš upravni odbor res upravni odbor zadruge. Vse važne stvari so se obravnavale na sejah upravnega odbora, katerih je bilo 48, od teh 12 skupnih z nadzorstvom. Po lanskoletnem občnem zboru se je upravni odbor konstituiral sledeče: Čerček Srečko, predsednik; Žemlja Franjo, podpredsednik; Kobal Albert, tajnik; odborniki: Škerjanc Ivan, Železnik Franjo, Ponikvar Ciril, Kuštrin Ivan, Mohorko Josip, Novak Ivan. Da bi upravni odbor točno obvladal vse delo, ki mu je po pravilih in pravilniku predpisano, so se na isti seji posli upravnega odbora porazdelili sledeče: za nadzor, kontrolo in specializiranje v manu-fakturi se je določil tov. Čerček Srečko; revizijo kreditov in nadzor ekspediciij je vršil tov. Žemlja Franjo; za nadzorstvo nad premičnim premoženjem in gospodarstvom se je določil tov. Kobal Albert. Uredništvo lista se je poverilo tov. Ponikvarju Cirilu; kontrolo faktur in nabavnih cen, kakor tudi kontrolo in nadzor v prodajalni Šiška, se je poverilo tov. Ku-

štrinu Ivanu; za nadzor v knjigovodstvu se je določil tov. Železnik Franjo; pregled tržnih cen in nadzor nad blagajniškim poslovanjem se je poverilo tov. Škerjancu Ivanu; v kontrolo in nadzor v trgovini Ljubljana gl. kol. se je določilo tov. Novaka Ivana; nadzor nad prodajalnama v Mariboru se je poverilo tov. Mohorkotu Josipu s sosvetom isto tako rezivijo kreditov. Sosvet je določil upravni odbor v smislu člena 25. združenih pravil, in sicer gg. Artič Franjo, Tumpej Rudolf, Regent Franc in Perme Davorin. Kot predsednik sosveta v Mariboru je bil član upravnega odbora g. Mohorko. Sosvet, ki ga sme imenovati upravni odbor za nadzorovanje in vzdrževanje reda v prodajalni je imel zelo obširen delokrog.

Koncem leta smo imeli 100 uslužbencev, in sicer: 1 upravnika, 4 poslovođe, 30 pisarniškega ošobja, 39 pomočnikov, 17 delavcev, 3 skladiščne, 5 snažilk, 2 šoferja.

Razmeroma imamo koncem leta manj ošobja kot v začetku in to ravno radi boljše organizacije poslovanja, pa tudi uslužbenci, ki so bili deloma novinci, so se uvedli ter se naučili svojega posla, tako da gre vse delo hitreje in gladkeje izpod rok.

Tekom leta je zadruga po daljšem iskanju nastavila za manufakturo posebnega poslovođjo, za vodstvo vseh administrativnih poslov zadruga pa upravnika, nekaka eksekutiva, ki izvršuje in nadzoruje izvajanje sklepov upravnega odbora in celega poslovanja v zadrugi.

Na ta način, mislimo, smo najboljše rešili vprašanje, ki smo ga že večkrat sami omenili, pa so ga načenjali tudi naši člani.

Da imamo še bolj izvežbano ošobje, je uvedla zadruga predavanja za svoje uslužbence ter se mesečno enkrat do dvakrat podučava ošobje v blagoznanstvu. Predava se o občevanju s strankami, o poslovanju v zadrugi itd. Blagoznanstvo se pa tudi sprašuje in bo na ta način zadruga prišla do ošobja, ki bo kos svoji nalogi. S svoje strani je upravni odbor storil vse, da ima dobre uslužbence, ki poznajo svojo stroko in ki se zavedajo, da so uslužbenci zadruga, to je, da so najmanj toliko vpljudni napram konzumentom kot v trgovinah (ne vsiljivost!).

Ako ni vedno vse tako, kot bi bilo treba, so tudi naši člani krivi. Lepa beseda lepo mesto najde in če postopajo člani korektno ter so dostojni, je gotovo, da bodo tudi oni pomagali vzgajati naše uslužbence, da se tudi oni vedejo dostojno.

Naša zadruga napram drugim ustanovam in javnosti

Kot smo že pri poslovanju naše prodajalne omenili, je dala naša zadruga inicijativo za razne sestanke in debate, posebno v vprašanju skupnih nabavk. Našo zadrugo posečajo večkrat odborniki drugih zadrug izven Slovenije, pošiljajo jih k nam, da si ogledajo naše poslovanje in izkustva naše organizacije. Marsikateri ustanovi nas stavljajo kot vzgled, toda mi se sami zavedamo, da je potrebno še dosti dela, truda in izkustev, da pridemo do one popolnosti, kot jo vidimo v zapadnih državah.

V svrhu proučavanja je poslala naša zadruga dva delegata na Češko in tudi na XIII. Mednarodni zadružni kongres na Dunaju. Iz teh poročil vidimo, da smo sicer sami, po lastni pameti in z lastnim razumom organizirali našo zadrugo dosti dobro, tako, da smo lahko ponosni na to. So pa gotove panoge, kjer nam še dosti manjka in to sta predvsem nakupovalna centrala in lastna produkcija.

Z našimi zadrugami železničarjev v Sloveniji in izven Slovenije smo bili v stalnem stiku, s Kreditno zadrugo železničarjev v Ljubljani in Mariboru pa smo sodelovali v najboljšem sporazumu.

*

Upravni odbor je zaključil s tem svoje poročilo in predlaga, da se razdeli poslovni prebitok Din 4,353.665·58 sledeče:

1.) Rezervni fond	Din 1,306.099·67
2.) Za penzijski fond naših uslužbencev 3%	„ 130.609·97
3.) Za dobrodelni fond v smislu člena 7. Uredbe o nab. zadrugah ter v smislu sklepov obč. zbora	„ 137.073·30
4.) Nagrada uslužbencem zadruge 2% od prebitka v smislu člena 64. pravil	„ 87.073·30
5.) Posmrtninski fond v smislu sklepov obč. zbora	„ 140.000—
Preostanek kot povračilo zadrugarjem, razdeljeno 6% od zneskov, plačanih v letu 1930.	„ 2,550.000—

*

V smislu člena 15. oziroma 27. pravil poteče letos triletna doba sledečim odbornikom, ki izpadejo iz upravnega, oziroma iz nadzornega odbora: Čerček Srečko, Kuštrin Ivan, Žemlja Franjo; iz nadzorstva: Furlan Josip in Klebel Emil.

Občni zbor ima nalogo, da izvoli tedaj 3 člane za upravni odbor in 2 za nadzorni odbor in pa kot vsako leto 6 namestnikov za upravni odbor ter 4 namestnike za nadzorni odbor.

Upravni odbor

Poročilo nadzornega odbora

Zadrugarji!

Svest si svojih dolžnosti Vam nadzorni odbor tudi letos razkriva jasno sliko o delu upravnega odbora ter o svojem delovanju. Kakor smo Vam na lanskem občnem zboru popolnoma objektivno poročali o vrlinah upravnega odbora pa tudi o njegovih napakah, predložili njegovo neumorno stremljenje po izpopolnitvi in zboljšanju vodstva, obenem pa čisto objektivno grajali tudi pogoške vodstva in posameznih zadrugarjev, tako mora nadzorni odbor letos odkrito in s ponosom izjavljati, da se naša zadruga dviga, da postaja njen razmah mogočnejši in to ne samo zbog neumornega in previdnega dela celokupnega upravnega odbora, temveč tudi vsled uvidnosti, večje zadrugne zavesti in vsestranske pomoči s strani naših zadrugarjev. Res je, greši se še vedno, greši se pri vodstvu zadruge in grešijo zadrugarji sami; toda pri tako velikem zadrugnem podjetju kot je danes naša zadruga, ne bo mogoče tudi kljub največjemu rigoroznemu delu odbora in največji požrtvovalnosti članstva popolnoma brezhibno delovati. Stremljenje in delo odbornikov, da se napake korenito odpravijo in na drugi strani dobri, zdravi nasveti naših zadrugarjev nam dajejo zavest in obenem jamstvo, da se bo z združenimi močmi zboljšalo, kar se zboljšati dá in da se bo dvignilo z zadrugno zavestjo naših zadrugarjev blagostanje zadruge in zadrugarjev.

Nadzorni odbor je stalno nadzoroval delo zadruge po svojih odsekih, tako v gospodarskem, trgovskem in finančnem vidiku. Na svojih 12 sejah, ki so se vršile redno vsak mesec in ki so bile vse sklepčne, so se obravnavala vsa pereča tekoča zadrugna vprašanja in nedostatki, ki so bili ugotovljeni ob priliki glavnih revizij. O vsaki izvršeni reviziji, ki so se vršile redno vsak mesec v vseh prodajalnah, se je poslalo obširno poročilo upravnemu odboru, ki je nedostatke tudi po možnosti takoj odpravil. Nadzorni odbor je pregledal tudi računski zaključek poslovnega leta ter ugotovil njega pravilnost in skladnost z vsemi fakturami in originalnimi listinami.

Cenjeni delegatje! Naprošate se vsled tega, da izdate upravnemu odboru s posebnim ozirom na njegovo hvalevredno požrtvovalno delo, razrešnico.

Nadzorni odbor:

Negro Ivan s. r.
tajnik.

Feldin Hinko s. r.
podpredsednik.

Furlan Josip s. r.
predsednik.

Klebel Emil s. r.

Božič Alojzij s. r.
odborniki.

Koprivec Ivan s. r.

Izvilleček predlogov članskih sestankov za IX. redni letni občni zbor

Volišče I—IV Maribor.

Predlaga spremembo člana 15. in 27. zadružnih pravil v tem smislu, da dobi podružnica Maribor tri člane upravnega odbora in dva člana nadzornega odbora. Če je pa ta predlog na tem občnem zboru iz kakršnega-koli razloga neizvedljiv, zahteva še enega člana upravnega odbora in enega člana nadzornega odbora.

Volišče V, VI Ljubljana in I—IV Maribor.

Z ozirom na velike najemnine, ki jih plačuje zadruga za svoje prostore, naj ista stremi za tem, da si ustvari svoje lastne prostore za svoje poslovanje v Ljubljani in Mariboru. Z ozirom na to naj upravni odbor Nabavljalne zadruge zaprosi pri Savezu Nabavljalnih zadrug v Beogradu za gradbeno posojilo, ki se naj bi amortiziralo v dobi 20 let, in naj se v to svrhu pri naši zadrugi ustanovi fond za zidanje zadružnega doma, v katerega se naj steka od vsakoletnega čistega dobička gotov procent.

Zadruga naj zida v bodoče svoje zgradbe na lastnem zemljišču, nikakor pa ne sme graditi zgradb na zemljišču, ki ni last zadruge.

Volišče VI Ljubljana, XXVII Logatec

predlaga zvišanje posmrtnine onim, ki kupujejo letno do 3.500 Din na 2000 Din.

Posmrtninski fond naj se raztegne tudi na otroke člana.

Volišče VI Ljubljana.

Upravni odbor naj pozove delegate večkrat na leto na zborovanja, oziroma posvetovanja.

Volišče VII Bistrica Boh. jezero, IX Jesenice, XXXIV Zidani most, XXXVI Celje,
predlagajo ustanovitev podružnic.

Volišče XXXVI Celje predlaga, da se pri vseh večjih edinicah imenujejo tročlanski odbori v svrhu ocenjevanja prošenj za podpore.

Volišče XV Št. Vid—Vižmarje.

Svoječasni predlog volišča Trzin glede ločenja članov pri dividendah, članstvo najodločneje zavrača in zahteva, da naj imajo v smislu pravil vsi člani enake pravice.

Volišče I—IV Maribor,

dostava blaga na dom naj se vrši brezplačno.

Vsi ostali predlogi, ki so bili iznešeni, oziroma sprejeti v posameznih okoliših in ki se tičejo raznih internih nedostatkov pri odpravi pošilk, kvalitete in cene blaga itd., so se obravnavali na seji upravnega odbora in se je dalo ponovno vsem prodajalnam stroga navodila, da se tudi te nerednosti odpravijo.

Velikonočna krojna priloga revije „Zadrugar“

Štev. 1. Obлека za 3-5 letno punčko.

Obleka iz pralnega blaga za 3-5 letno punčko se zapenja spredaj z enim gumbo. Krilce je nabrano ali pa položeno v gubo. Rokavčki so dolgi. Za tako obleko se porabi 1 m 20 cm do 1 m 50 cm blaga, če je široko 75 cm.

- 1 desni prednji del
- 2 levi prednji del
- 3 hrbet
- 4 rokavček

Štev. 2. Otroški predpasnik.

Predpasnik iz kretona ali tiskovine za 3-5 letno punčko se zapenja zadaj. Predpasnik je precej širok, tako da pokriva celo obleko. Zanj se porabi 95 cm, in sicer 70 cm širokega blaga.

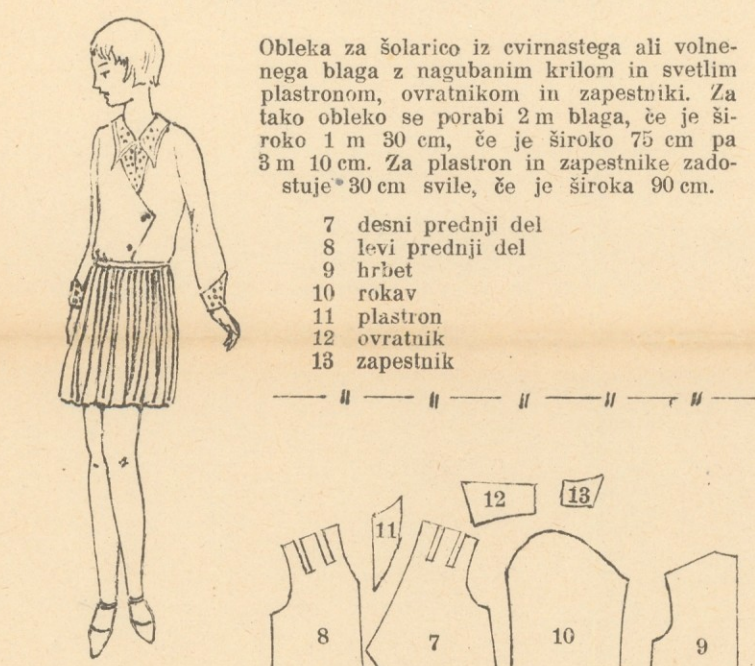
- 5 prednji del
- 6 zadnji del

Štev. 3. Obлека za 10-12 letno šolarico.

Obleka za šolarico je evinastega ali volnenega blaga z nagnutim krilom in avtlin plastrom, ovratnikom in zapetostki. Za tako obleko se porabi 2 m blaga, če je široko 1 m 30 cm, če je široko 75 cm pa 8 m 10 cm. Za plastron in zapetostko zadostuje 90 cm svile, če je široko 90 cm.

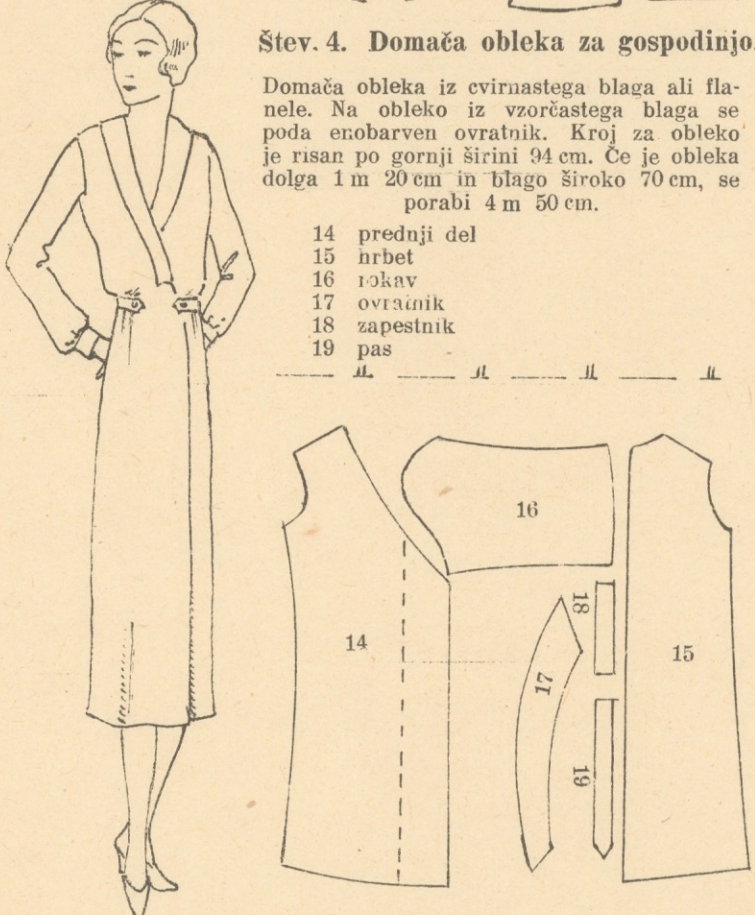
- 7 desni prednji del
- 8 levi prednji del
- 9 hrbet
- 10 rokav
- 11 plastron
- 12 ovratnik
- 13 zapetostka

Štev. 4. Domača obлека za gospodinjico.

Domača obлека iz evinastega blaga ali flanelne. Na obleko iz evinastega blaga se poda enobarven ovratnik. Kroj za obleko je risan po gornji širini 94 cm. Če je obleka dolga 1 m 20 cm in široka 70 cm, se porabi 4 m 50 cm.

- 14 prednji del
- 15 hrbet
- 16 rokav
- 17 ovratnik
- 18 zapetostka
- 19 pas

Štev. 5. Spomladanska obлека.

Spomladanska obлека iz enobarvnega volnenega blaga ali iz tvida. Krilo je zvončasto in ima spredaj odvajeno globoko gubo. Pas je iz usnja v barvi obleke. Ovrtnik je iz krepdešine. Obleko listov se obzankano, žile pa tešče v običnem vboju. Tudi volan na rokavu je podoben s krepdešino. Kroj za to obleko je risan po gornji širini 90 cm; bočna širina je 98 cm. Obleka obloka je dolga 1 m 15 cm. Če je blago široko 1 m, se ga porabi 4 m, če je široko 1 m 30 cm, pa 3 m 40 cm. Krepdešina za ovratnik je treba 55 cm.

- 20 vstavek na prednjem delu
- 21 prednji del
- 22 hrbet
- 23 vrhni rokav
- 24 spodnji rokav
- 25 volan na rokavu
- 26 1/4 pasu za krilo (spredaj)
- 27 1/4 pasu za krilo (zadaj)
- 28 1/4 krila (spredaj)
- 29 1/4 krila (zadaj)
- 30 guba
- 31 polovica ovratnika

Štev. 6. Sportni kostim.

Sportni kostim iz koverkote ali lodna. Sedlo je le na prednjem delu jopita, hrbet pa je gladak. Zepi so višji v stranski šiv. Krilo, položeno v široke gube, ima 18 cm širok pas. Kroj za jopit je risan po gornji širini 108 cm, krilo pa po bočni širini 110 cm. Če je blago široko 1 m 40 cm, se ga porabi 4 m 80 cm, če je krilo gladko, pa samo 3 m 40 cm.

- 32 sedlo
- 33 prednji del
- 34 žep
- 35 hrbet
- 36 vrhni rokav
- 37 spodnji rokav
- 38 našitek na rokavu
- 39 našitek na prednjem delu
- 40 ovratnik
- 41 pas za krilo

Štev. 7. Plaće iz lahkega volnenega blaga.

Kroj za plaće iz lahkega volnenega blaga je risan po gornji širini 105 cm. Zepi so zarezani, pas je usnjen ali pa iz enakega blaga kakor plaće. Če je plaće dolga 1 m 15 cm, se zanj porabi 5 m, in sicer 1 m 40 cm širokega tvida, modnega desiniranega blaga, koverkote ali kamgarna.

- 42 prednji del
- 43 hrbet
- 44 vrhni rokav
- 45 spodnji rokav
- 46 zapetostka
- 47 ovratnik

Štev. 8. Krilna kombinacija.

Za preprosto krilno kombinacijo se rabi dvakrat toliko blaga, kolikor je dolga kombinacija. Kroj je risan po gornji širini 84 cm.

- 48 prednji del
- 49 zadnji del

